

The tale of the brother and the sister

Langue: Megrelien

ID: ming1252_01_sisterbrother

Locuteur: Ioseb Khurtsilava (Enregistré: Ledzadzame, 1921)

Chercheur: Jesse Wichers Schreur

- (1) და დო ჯიმაშ არაკი

da do žima-š arik'-i
sister and brother-GEN tale-NOM

'The tale of the sister and the brother'

- (2) ორდეს ჟირი და დო ჯიმა.

or-d-es žir-i da do žima
be-EXT-S3PL two-AGR sister and brother

'There were a brother and a sister.'

- (3) ნადირენდუ დო თეთ ასქილიდუნდუ დას.

nadir-en-d-u do te-t a-skilid-uan-d-u da-s
hunt-TM-EXT-S3SG and PROX-INS VM-take_care-TM-EXT-S3SG sister-DAT

'He was hunting and with it took care of his sister.'

- (4) ცხოვრენა თაშინი, ართი სერს შორიშე ჭრაქიში სინათლე ქიძირენი, ქომიოგეს თოლი.

cxovr-en-an taši=ni art-i ser-s šor-iše č'rak-iši sinatle
live-TM-3PL this_way=SUBORD one-AGR night-DAT far-ABL lamp-GEN light

ko-i-žir-en=ni ko-me-o-g-es tol-i
AFF-VM-show-TM=SUBORD AFF-PV-VM-push-S3PL eye-NOM

'Living thus, one night, when the light of a lamp could be seen from afar, they opened their eyes.'

- (5) დაქ ქოთხუ მუში ჯიმაშ - მიდამიღონია თექ, სიდეთ თი სინათლე იძირენიე.

da-k ko-tx-u muš-i žima-s mida-m-i-žon-i=a tek
sister-ERG AFF-ask-S3SG 3SG.POSS-AGR brother-DAT PV-OI-VM-have(ANIM)-S1/2=QUOT there

side-ti ti sinatle i-žir-en=ni=e
where-REL DIST light VM-see-TM=SUBORD=QUOT

'The sister asked her brother: "Take me to where the light can be seen."'

- (6) დაყუნუ ჯიმაქ დას: ეყარეს დო მიდართეს.

do-o-žun-u žima-k da-s e-i-q'ar-es do mida-rt-es
PV-VM-agree-S3SG brother-ERG sister-DAT PV-VM-move-S3PL and PV-go-S3PL

'The brother agreed with the sister: they got up and left.'

- (7) დაში სახელი ვაუნქუ არიკის დო ჳიმას ლევანი ჳოხუოდუ.

da-ši saxel-i va-u-čk-u arik'-is do žima-s levan-i
sister-GEN name-NOM NEG-VM-know-S3SG tale-DAT and brother-DAT Levan-NOM
žox-od-u
be_called-EXT-S3SG

'The tale doesn't know the name of the sister, but the brother was called Levan.'

- (8) მეულა შარაშგნი, ართი კოჩქ ქეშხვადეს, ლაკვი მეუნსუნი ფერქი.

me-u-vl-an šara-sə=ni art-i k'oč-k ko-eša-i-xvad-es lak'v-i
PV-VM-go-3PL way-DAT=SUBORD one-AGR man-ERG AFF-PV-VM-meet-o.PL puppy-NOM
me-ŕ-un-s=uni per-ki
PV-have(ANIM)-TM-S3SG=SUBORD such-ERG

'While they were walking on the street, they met a man, that was carrying a puppy.'

- (9) - გამარჯობა ჳიმა სქანია - უნუ ლევანქ.

gamaržoba žima skan=ia u-c'u-u levan-k
victory brother 2SG.POSS=QUOT VM-tell-S3SG Levan-ERG

'Hello brother,' said Levan to him.'

- (10) ღორონთქ გოგიმარძგვასია უნუ კუჩქ.

ğoront-k go-g-i-moržgv-a-s=ia u-c'u-u k'oč-k
god-ERG PV-O2-VM-bless-OPT-S3SG=QUOT VM-tell-S3SG man-ERG

'May God bless you', said the man.'

- (11) - ქემობიდი ათე სქანი ლაკვია - უნუ ლევანქ.

ko-m-o-p'-ŕid-i a-te skan-i lak'v-i=a u-c'u-u levan-k
AFF-O1-VM-O1-sell-s1/2 PROX-PROX 2SG.POSS-AGR puppy-NOM=QUOT VM-tell-S3SG Levan-ERG

'Sell me this puppy of yours', said Levan.'

- (12) ძალამი ჳგირი, ქიმერციდენქია - უნუ თი კოჩქ დო ქიმეციდუ ლევანს მუში ლაკვი ხხორო თუმანიშა.

zalam-i žgir-i ko-me-r-ŕid-en-k=ia u-c'u-u ti k'oč-k do
very-AGR good-AGR AFF-PV-O2-sell-TM-S1/2SG=QUOT VM-tell-S3SG DIST man-ERG and
ko-me-ŕid-u levan-s muš-i lak'v-i čxoro tuman-iša
AFF-PV-sell-S3SG Levan-DAT 3SG.POSS-AGR puppy-NOM nine tuman-ALL

'Very well, I will sell it to you', said this man and he sold Levan his puppy for nine tuman.'

- (13) მიდევნებს ლაკვი დო მიდართეს ლევანი დო მუში დაქ მუნეფიში შარაშა.

mida-i-Კon-es lak'v-i do mida-rt-es levan-i do muš-i da-k
PV-VM-have(ANIM)-S3PL puppy-NOM and PV-go-S3PL Levan-NOM and 3SG.POSS-AGR sister-ERG
mun-ep-iši šara-ša
3SG-PL-GEN way-ALL

'They took the puppy and Levan and his sister went on their way.'

- (14) ქუშეხვადეს შარას მაჟირა კოჩქ, ნამუსუთი ქირი ქიგუხე ხეშა დო აშო ქუმურსგნი.

ko-eša-i-xvad-es šara-s ma-žir-a k'oč-k namu-su-ti kir-i
AFF-PV-VM-meet-O.PL way-DAT ORD-two-ORD man-ERG which-DAT-REL hawk-NOM
ko-ge-u-x-e xe-ša do ašo ko-mo-u-r-s=ani
AFF-PV-VM-sit-TM hand-ALL and hither AFF-PV-VM-go-S3SG=SUBORD

'On the street they met a second man, on whose arm a hawk was sitting who approached.'

- (15) გამარჯობა, გუმორძგუა - უნიის ართიანს.

gamaržoba gumoržgua u-c'-iis artian-s
victory victory VM-tell-S3PL RECP-DAT

'"Greetings, victory", they told each other.'

- (16) მოროვა, თე სქანი ქირი მა ქუმოპიდა - უნუ ლევანქ.

moro=va te skan-i kir-i ma ko-mo-p'-Კid-i=a u-c'u-u
still=QUOT PROX 2SG.POSS-AGR hawk-NOM 1SG AFF-PV-O1-sell-S1/2=QUOT VM-tell-S3SG
levan-k
Levan-ERG

'"ActuALLY, sell me your hawk", said Levan.'

- (17) - ძალამი ჳგირია - თქუ ქირიშა მინჳექ დო ქიმეყიდუ ლევანს ქირი ჩხორო თუმანიშა.

zalam-i žgir-i=a tk-u kir-iša minž'e-k do ko-me-Კid-u levan-s
very-AGR good-AGR=QUOT say-S3SG hawk-ALL owner-ERG and AFF-PV-sell-S3SG Levan-DAT
kir-i čxoro tuman-iša
hawk-NOM nine tuman-ALL

'"Very well", said the owner of the hawk and he sold Levan the hawk for nine tuman.'

- (18) მეულა ამუდლა, ჭუმე, გელანი დო ქიმიოდირთეს ართი დიდი თის, ნამუშეთი სინათლე იძირედუნი.

me-ul-an amudğa ċ'ume geđani do ko-me-o-dirt-es art-i
 PV-go-3PL today tomorrow day_after_tomorrow and AFF-PV-VM-turn-S3PL one-AGR
did-i ti-s namu-še-ti sinatle i-zir-e-d-u=ni
 big-AGR house-DAT which-ABL-REL light VM-show-TM-EXT-S3SG=SUBORD

'They were going that day, the day after, the day after that, and they went up to a big house, from which the light could be seen.'

- (19) ქიმერთეს ეზოში ხოლოშანი, ქოძირეს ნამუდა თე ეზოს მიკი-მიკი ქუაში ხიბირი გუჟუნსინი.

ko-me-rt-es ezo-ši xolo-ša=ni ko-zir-es namuda te ezo-s
 AFF-PV-go-S3PL yard-GEN near-ALL=SUBORD AFF-see-S3PL SUBORD PROX yard-DAT
mik'imik'i kua-ši xibir-i go-u-?un-s=ini
 round-round stone-GEN wall-NOM PV-VM-be.PST-TM-S3SG=SUBORD

'As they went up to the yard, they saw that all around this yard there was a stone wall.'

- (20) ათე ქუაში ხიბირი ეფერი სქელი ქორე ნამუდა, ჟირი საჯენი ქუნოლვე განი.

a-te kua-ši xibir-i e-per-i skel-i ko-or-en namuda žir-i
 PROX-PROX stone-GEN wall-NOM DIST-such-AGR thick-AGR AFF-be-TM SUBORD TWO-AGR
sažen-i ko-no-u-ğv-e gan-i
 sajen-NOM AFF-PV-VM-have(INANIM)-TM thick-NOM

'This stone wall was so thick, that it was apparently two sajen thick.'

- (21) კარეფი არდა ეკილერირდუ დო სოლეთინი ვემნირთედუ.

k'ar-ep-i arza e-k'il-er-ir-d-u do sole-ti-ni
 door-PL-NOM ALL PV-lock-PTCP.PST-AGR-be-EXT-S3SG and where-REL-INDF
ve-mino-i-rt-e-d-u
 NEG-PV-VM-go-TM-EXT-S3SG

'ALL gates were closed and it was not possible to enter from anywhere.'

- (22) დაქ უნუ ჰიმას:

da-k u-c'-u žima-s
 sister-ERG VM-tell-S3SG brother-DAT

'The sister told her brother.'

- (23) - მიოგი, ჩქიმი ჰიმა, კილუ დო ეკარღვი თე ხიბირია.

me-o-g-i ċkim-i žima k'ile do ek'o-o-rğv-i te xibir-i=a
 PV-VM-push-S1/2 1SG.POSS-AGR brother arm and PV-VM-break-AGR PROX wall-NOM=QUOT

'Push, my brother, [with] your arm and break this wall.'

- (24) ლევანქ მთოგუ დასურო კილე დო ეკარლე ხიბირი.

levan-k me-o-g-u dasuro k'ile do ek'o-o-rǵv-u xibir-i
Levan-ERG PV-VM-push-S3SG really arm and PV-VM-break-S3SG wall-NOM

'Levan really pushed [with] his arm and broke the wall.'

- (25) მინილეს დინახალე დო მიოჰინესო - ეუდე ქორე ანდა თოლი.

mino-i-vl-es dinaxale do me-o-žin-es=o ოუდე ko-or-e anda tol-i
PV-VM-go-S3PL inside and PV-VM-look-S3PL=Q house AFF-be-TM several storey-NOM

'They went inside and looked around - the house had several floors.'

- (26) ლევანქ მინილე დინახალე დო არდა ოთახუეფი დილე, მარა კოჩი ნამუთინს ვემლახვილეუ, არძოქ ცარიელო ქუდოხვადე.

levan-k mino-i-l-u dinaxale do arza otaxu-ep-i do-i-l-u mara k'oč-i
Levan-ERG PV-VM-go-S3SG inside and ALL room-PL-NOM PV-VM-go-S3SG but man-NOM
namu-ti-n-s ve-mila-a-xvil-e-u arzo-k cariel-o ku-do-xvad-u
which-REL-INDF-DAT NEG-PV-VM-find-TM-S3SG ALL-ERG empty-ADV AFF-PV-meet-S3SG

'Levan entered and went to every room, but he didn't find anyone, every [room] he found empty.'

- (27) გეკილე არდა ოთახუეფი ართიში მეტი.

ga-k'o-i-vl-u arza otaxu-ep-i art-iši met'i
STAT-PV-VM-go-S3SG ALL room-PL-NOM one-GEN except

'He went to all the rooms, except one.'

- (28) ათე ართი ოთახუს მუში და ქუდააბინუე, კილეფი თის ქიმბარუ დო უნუე, სი თაქ ქორდე ოკონია ჩქიმი მულაშავა სოთინი ვეგნორთავა.

a-te art-i otaxu-s muš-i da ku-do-o-bin-u k'il-ep-i ti-s
PROX-PROX one-AGR room-DAT 3SG.POSS-AGR sister AFF-PV-VM-settle-S3SG key-PL-AGR DIST-DAT
ko-me-i-bar-u do u-c'u-u si tak ko-or-d-e ok'on=ia čkim-i
AFF-PV-VM-gave-S3SG and VM-tell-S3SG 2SG here AFF-be-EXT-TM must=QUOT 1SG.POSS-AGR
mo-ul-a-ša=va so-ti-ni ve-gino-rt-a=va
PV-go-VN-ALL=QUOT where-REL-INDF NEG-PV-go-OPT=QUOT

'In the one room, his sister settled, he gave her the keys and said: "You must be here until I come back, don't go anywhere"'

- (29) მუქ გიმელე გიმე დო მითილე ეუდეში თუდო გვირაბიშა.

mu-k gime-l-u gime do mito-i-l-u ოუდე-ში tudo gvirab-iša
3SG-ERG PV-go-S3SG down and PV-VM-go-S3SG house-GEN down cave-ALL

'He went down and entered a cave under the house.'

- (30) მიოჯინუო, ართი ნდიქ ქეშხვადაუ, ართის მაჟირაქ გამკაყუნუ, მაჟირას მასუმაქ დო გამკინკარეს ვითოჟირი ნდიენქ, ჭიჭე ნიმკონუ დო დიდი კარდილათ ხორცე ქუმკობუნი ქოძირუ, თუდო გარგანჩია დანხირი ქეთურბუ.

me-o-žin-u=o art-i ndi-k ko-eša-i-xvad-u art-is ma-žir-a-k
 PV-VM-look-S3SG=SUBORD one-AGR giant-ERG AFF-PV-VM-meet-S3SG one-DAT ORD-two-ORD-ERG
ga-mik'o-a-žun-u ma-žir-a-s ma-sum-a-k do ga-mik'o-i-c'k'ar-es
 STAT-PV-VM-have(ANIM)-S3SG ORD-two-ORD-DAT ORD-three-ORD-ERG and STAT-PV-VM-put-S3PL
vitožir-i ndi-en-k č'ič'e c'imo-i-k'on-u do did-i k'ardila-t xorce
 twelve-AGR giant-PL-ERG little PV-VM-step-S3SG and big-AGR bowl-INS meat
ko-mik'o-b-u=ni ko-žir-u tudo gargančia dačxir-i ko-e-turz-u
 AFF-PV-hang-S3SG=SUBORD AFF-see-S3SG under crackling fire-NOM AFF-VM-burn-S3SG

'As he looked around, one giant encountered him, a second one followed the first, a third one bigger than the second and twelve giants were lined up. He stepped forward a bit and saw a big pot of meat hanging, under it a crackling fire burned.'

- (31) გეკიბეს ათე ბოშიქ დო ნდიენქ.

ge-k'ib-es a-te boš-ik do ndi-en-k
 PV-fight-S3PL PROX-PROX boy-ERG and giant-PL-ERG

'The boy and the giants started fighting.'

- (32) ბოშიქ ორჯგინუ არძას დო დუდი მეკვათუ.

boš-ik o-ržg-in-u arza-s do dud-i me-k'vat-u
 boy-ERG VM-defeat-TM-S3SG ALL-DAT and head-NOM PV-cut-S3SG

'The boy defeated them all and cut off their heads.'

- (33) გილუ-მილუ დო გითილუ აშონი ქირი დო ლაკვი მიდეჯუმუ დო ონადირუმა მიდართუ.

ge-i-l-ume-i-l-u do gito-i-l-u ašo=ni kir-i do lak'v-i
 PV-VM-go-S3SG-PV-VM-go-S3SG and PV-VM-go-S3SG hither=SUBORD hawk-NOM and puppy-NOM
mida-i-žum-u do o-nadir-u-ša mida-rt-u
 PV-VM-take(ANIM)-S3SG and SUP-hunt-SUP-ALL PV-go-S3SG

'After he walked here and there and left, he took the hawk and the puppy and went hunting.'

- (34) კინოხ დას მეხასიათუ ოთახუეფიში ძირაფაქ.

k'inox da-s me-xasiat-u otaxu-ep-iši žir-apa-k
 afterwards sister-DAT PV-wish-S3SG room-PL-GEN see-VN-ERG

'Then the girl wished to see the rooms.'

- (35) დილუ არდა დო გალე გიმილუნი, მუდგარენი ქოკუსანსინი ქიგეგონუ.

do-i-l-u arza do gale gimo-i-l-u=ni mudga=ren-ni
 PV-VM-go-S3SG ALL and outside PV-VM-go-S3SG=SUBORD something=COP.3SG-INDF
ko-k'us-an-s=ini ko-ga-i-gon-u
 AFF-moan-TM-S3SG=SUBORD AFF-PV-VM-hear-S3SG

'She went to every one and when she went outside, she heard that there was something moaning.'

- (36) გიმელუნი, ქოძირუ, ღურელი ნდიეფი ქონკარუნა ვითართი დო მავითოჟირას ჭე შური ქედგუნი; თიშენი ნამუდა, ათე მავითოჟირაში დუდი გვალო ვაყოფე გოცოთამილი დო ტანს ჩარცხუებული.

gima-i-l-u=ni ko-zir-u ġur-el-i ndi-ep-i ko-c'kar-u-nan
 PV-VM-go-S3SG=SUBORD AFF-see-S3SG die-PTCP.PST-AGR giant-PL-NOM AFF-put-AUG-O.PL
vitaart-i do ma-vitožir-a-s ċe šur-i ko-u-dg-u=ni tišeni
 eleven-AGR and ORD-twelve-ORD-DAT little soul-AGR AFF-VM-put-S3SG=SUBORD because
namuda a-te ma-vitožir-a-ši dud-i gvalo va-ḡop-e
 SUBORD PROX-PROX ORD-twelve-ORD-GEN head-NOM completely NEG-be.PRF-TM
go-ḡot-am-il-i do t'an-s čarcxv-eb-ul-i
 PV-throw-TM-PTCP.PST-AGR and body-DAT sever-AUG-PTCP.PST-AGR

'When she went down, she saw the eleven dead giants put down, but the twelfth had a little life in him; because the head of this twelfth one wasn't completely smashed or severed from the body.'

- (37) ძღაბიქ ქიმერთუ ხოლოშა დო კითხუ: "მუ გოსქილიდუანსია სია."

zġab-ik ko-me-rt-u xolo-ša do k'itx-u mu g-o-skilid-uan-s=ia
 girl-ERG AFF-PV-go-S3SG near-ALL and ask-S3SG what O2-VM-take_care-TM-S3SG=QUOT
si=a
 2SG=QUOT

'The girl went closer and asked: "what would help you?"'

- (38) ნდიქ უნუ: - ათაქ თუდოლე კაკაბი ჳგურა წყარი გითმურსუნი თინა ღრკოლით ქიმილი დო მუჭუთ კისერს ვარენო ქიგნმობუნქიე, ხათე ხოლო ჳგირო გინიფრთუქია.

ndi-k u-c'u-u a-tak tudole k'ak'ab-i=žgura c'q'ar-i gito-mo-ur-s=uni
 giant-ERG VM-tell-S3SG PROX-here down pure-AGR=like water-NOM PV-PV-go-S3SG=SUBORD
tina ork'ol-it ko-m-i-ġ-i do muč'o-t k'iser-s vareno
 DIST cup-INS AFF-O1-VM-have(INANIM)-S1/2 and how-REL neck-DAT COND
ko-gino-m-o-b-un-k=ie xate xolo žgir-o gino-i-p-rt-u-k=ia
 AFF-PV-O1-VM-pour-TM-S1/2SG=QUOT soon again good-ADV PV-VM-S1-go-S3SG-S1/2SG=QUOT

'The giant said: "Bring me a cup of the pure water that is flowing right here and if you pour it on my neck, I will soon turn better again.'

- (39) მიდართუ ძღაბიქ დო მუჭო ნდიქ უნუნ თეში ქიმილუ ორკოლით ნყარი, ქიმერთუ ხოლოშა დო ქიგნაბუ კისერსგნი, ნდიქ გეთელუ დო ეშე გამწოდირთუ.

mida-rt-u zğab-ik do muč'o ndi-k u-ć-u=n teši
 PV-go-S3SG girl-ERG and how giant-ERG VM-tell-S3SG=SUBORD that_way
ko-me-i-ğ-u ork'ol-it c'q'ar-i ko-me-rt-u xolo-ša do
 AFF-PV-VM-have(INANIM)-S3SG cup-INS water-NOM AFF-PV-go-S3SG near-ALL and
ko-gino-o-b-u k'iser-sə=ni ndi-k gito-i-l-u do eše ga-mic'o-dirt-u
 AFF-PV-VM-pour-S3SG neck-DAT=SUBORD giant-ERG PV-VM-go-S3SG and up STAT-PV-turn-S3SG
 'The girl left and like the the giant said, took a jug of water, went back and when she poured it on the neck, the giant got better and stood up.'

- (40) თე ნდიქ დო თე ძღაბიქ ართიანი ქიეცოროფეს.

te ndi-k do te zğab-ik artian-i ko-i-Ƴorop-es
 PROX giant-ERG and PROX girl-ERG RECP-AGR AFF-VM-love-S3PL
 'This giant and this girl fell in love with each other.'

- (41) ნამუ შვანს ლევანი ქიმიშუნი, ძღაბი ნდის დატყობინუნადუ.

namu švan-s levan-i ko-me-i-š-u=ni zğab-i ndi-s
 which time-DAT Levan-NOM AFF-PV-VM-go.HAB-S3SG=SUBORD girl-NOM giant-DAT
do-o-t'q'ob-in-uan-d-u
 PV-VM-hide-AUG-TM-EXT-S3SG
 'When Levan would come, the girl would hide the giant.'

- (42) ლევანი ონადირუშა მიდეშუნი, კინოხუ ნდის გამკიცლონანდუ თე ძღაბი დო ორდეს ართო.

levan-i o-nadir-u-ša mida-i-š-u=ni k'inoxu ndi-s
 Levan-NOM SUP-hunt-SUP-ALL PV-VM-go.HAB-S3SG=SUBORD afterwards giant-DAT
ga-mik'o-i-Ƴon-an-d-u te zğab-i do or-d-es art-o
 STAT-PV-VM-have(ANIM)-TM-EXT-S3SG PROX girl-NOM and be-EXT-S3PL one-ADV
 'When Levan would go hunting, then the girl would bring out the giant and they would be alone.'

- (43) ართიშას ნდიქ უნუუ ძღაბის: - ლევანქ მა ქობძირასიე დოპილუნსია, მუ ამუდლა დო მუ ჭუმევა; მორთი ულალატით ლევანს დო თეში დოპილათია.

artišax ndi-k u-c'u-u zğab-is levan-k ma ko-b-Ƴir-a-s=ie
 once giant-ERG VM-tell-S3SG girl-DAT Levan-ERG 1SG AFF-O1-see-OPT-S3SG=QUOT
do-p'-Ƴil-un-s=ia mu amudğa do mu č'ume=va mo-rt-i
 PV-O1-kill-TM-S3SG=QUOT what today and what tomorrow=QUOT PV-go-S1/2
v-u-ğalat'-i-t levan-s do teši do-p'-Ƴil-a-t=ia
 S1-VM-betray-S1/2-PL Levan-DAT and that_way PV-S1-kill-OPT-PL=QUOT
 'Once the giant said to the girl: "If Levan sees me, he will kill me, if not today, then tomorrow; so let us betray Levan and kill him.'

- (44) - მუნერო პილათია - უნუ ძლაბიქ.
muner-o p'-zil-a-t=ia u-c'u-u žgab-ik
 what_kind-ADV s1-kill-OPT-PL=QUOT VM-tell-s3SG girl-ERG
 "How should we kill him?", said the girl.'
- (45) - სი ჰგირო გიჩქუნია ინა მუ მანგარი კოჩირენიე დო აბა, მუ ოკო მოხერხათიე.
si žgir-o g-i-čk-u=ni=a ina mu mangar-i
 2SG good-ADV O2-VM-know-s3SG=SUBORD=QUOT DIST what strong-AGR
k'oč-i=re=ni=e do aba mu ok'on me-v-u-xerx-a-t=ie
 man-AGR=COP.3SG=SUBORD=QUOT and HORT what must PV-S1-VM-do-OPT-PL=QUOT
 'You know him well, how strong of a man he is, so what should we do with him?'
- (46) - მუ ნეროვა და მა დუგოგურუანქინი თეშია - უნუ ნდიქ.
muner-o=va =da ma do-g-o-gur-uan-k=ini teši=a
 what_kind-ADV=QUOT =COND ISG PV-O2-VM-learn-TM-S1/2SG=SUBORD that_way=QUOT
u-c'u-u ndi-k
 VM-tell-s3SG giant-ERG
 'This way, that I will teach you", said the giant.'
- (47) - ათე დო ათე გოლას ართი დიდი კერი ცხოვრენს, ნამუსით ჩქვა ულუ ჟარინეჩიდოვითი საჯენიში მაგირდა დო ეჩი დო ვითი საჯენიში მაგანავა.
a-te do a-te gola-s art-i did-i k'er-i cxovr-en-s
 PROX-PROX and PROX-PROX mountain-DAT one-AGR big-AGR boar-NOM live-TM-S3PL
namu-si-t čkva u-ğ-u žarineč-idovit-i sažen-iši ma-girz-a
 which-DAT-REL tusk VM-have(INANIM)-S3SG forty-AGR-and-ten-AGR sajen-GEN EQ-long-EQ
do eč-i do vit-i sažen-iši ma-gan-a=va
 and twenty-AGR and ten-AGR sajen-GEN EQ-thick-EQ=QUOT
 'On this one mountain lives a big wild boar, who has tusks, fifty sajen long and thirty sajen thick.'
- (48) სი ლახარა ქიმიგონი დო ლევანქ გიგაკითხუასინი უნი, ნამუდა ათე დო ათე კერიშე ძაგარს ქუმომიდანქიდა ვარა, ჩქიმი მოხვარე ცა დო დიხა შქას ვარე მუთუნია.
si laxara ko-mo-i-gon-i do levan-k ge-g-a-k'itx-u-a-s=ini
 2SG illness AFF-PV-VM-invent-s1/2 and Levan-ERG PV-O2-VM-ask-AUG-OPT-S3SG=SUBORD
u-č-i namuda a-te do a-te k'er-iše žagar-s
 VM-tell-s1/2 SUBORD PROX-PROX and PROX-PROX boar-ABL bristle-DAT
ko-mo-m-i-ğ-an-k=ida vara čkim-i mo-xvar-e
 AFF-PV-O1-VM-have(INANIM)-TM-S1/2SG=COND otherwise ISG.POSS-AGR PTCP.PRS-help-PTCP.PRS
ca do dixā ška-s va=-re mutun-i=a
 sky and ground middle-DAT NEG=COP.3SG anything-AGR=QUOT
 'You will fake an illness and when he asks you, you tell Levan that, if he doesn't bring you the bristle from this boar alone, nothing between heaven and earth is your helper.'

- (49) მუჭოთ ვარენო ლევანი ქემურს თი კერიშანი, ინა ლევანს გაკოსოფუნს დო ჩქი გემოშა იპითია.

muč'o-t vareno levan-i ko-me-ur-s ti k'er-iša=ni ina levan-s
 how-REL COND Levan-NOM AFF-PV-go-S3SG DIST boar-ALL=SUBORD DIST Levan-DAT
ga-k'o-sop-un-s do čki gemo-ša i-p'-ŕ-i-t=ia
 STAT-PV-tear_apart-TM-S3SG and 1PL taste-ALL VM-S1-be.PST-S1/2-PL=QUOT

'As soon as Levan will go to the boar, it will tear Levan apart and we will be free.'

- (50) მიდართუ ნდიქ დო დიტყობუ.

mida-rt-u ndi-k do do-i-t'q'ob-u
 PV-go-S3SG giant-ERG and PV-VM-hide-S3SG

'The giant left and hid.'

- (51) ქუმორთუ ლევანქინი, დას მიოჯინუო, ლოგინს ქეითოჯანუ ლეხო.

ko-mo-rt-u levan-ki=ni da-s me-o-žin-u=o login-s ko-ito-žan-u
 AFF-PV-go-S3SG Levan-ERG=SUBORD sister-DAT PV-VM-look-S3SG=Q bed-DAT AFF-PV-lie-S3SG
lex-o
 ill-ADV

'When Levan came, he saw his sister, she lay down in bed, being ill.'

- (52) ეწყინუ ჰიშას დაში ლახარაქ.

e-c'q'in-u žima-s da-ši laxara-k
 VM-sadden-S3SG brother-DAT sister-GEN illness-ERG

'The brother was saddened by the sister's illness.'

- (53) - მუ გოსქილიდუანს დადავა - კითხუ ლევანქ.

mu g-o-skilid-uan-s dada=va k'itx-u levan-k
 what O2-VM-take_care-TM-S3SG sister.INFORM=QUOT ask-S3SG Levan-ERG

'"What will help my sweet sister?", asked Levan.'

- (54) თე დო თე გოლას ართი დიდი კერი ცხოვრენს, ნამუსით ჟარინეჩიდოვითი საჯენი ჩქვა ულუნი.

te do te gola-s art-i did-i k'er-i cxovr-en-s namu-si-t
 PROX and PROX mountain-DAT one-AGR big-AGR boar-NOM live-TM-S3PL which-DAT-PL
žarineč-idovit-i sažen-i čkva u-ğ-u=ni
 forty-AGR-and-ten-AGR sajen-NOM tusk VM-have(INANIM)-S3SG=SUBORD

'On this one mountain lives a big boar, who has fifty sajen tusks.'

- (55) მუ მუგოლალაფუნს, ვარა, ეთიში ძაგარს ქუმომილანდე, დუდიშა ქიმიბდვან-
დო ხათე დოფსქიდუქია - უნუუ დაქ.

mu mo-g-o-ğal-ap-uan-s vara e-ti-ši zagar-s
what PV-O2-VM-POSSESS-AUG-TM-S3SG otherwise DIST-DIST-GEN bristle-DAT
ko-mo-m-i-ğ-an=de dud-iša ko-mo-i-b-dv-an=do xate
AFF-PV-O1-VM-have(INANIM)-TM=COND head-ALL AFF-PV-VM-S1-put-TM=COND soon
do-p-skid-u-k=ia u-c'u-u da-k
PV-S1-stay-AUG-S1/2SG=QUOT VM-tell-S3SG sister-ERG

‘How can you bring it, but if you would bring me its bristle, I will put it on my head, and will recover soon.’

- (56) ლევანქ გიმილუ ხათე, მიდეჭუმე მუში ქირი დო ლქკვი, გუდირთუ შარას.

levan-k gime-i-l-u xate mida-i-žum-u muš-i kir-i do
Levan-ERG PV-VM-go-S3SG soon PV-VM-take(ANIM)-S3SG 3SG.POSS-AGR hawk-NOM and
lak'v-i go-u-dirt-u šara-s
puppy-NOM PV-VM-turn-S3SG way-DAT

‘Levan soon left, he took his hawk and his puppy, and he went on his way.’

- (57) მეულა, მეულანი, ლაკვიქ უნუუ ქირს: - ქირი, მუჭო გეისვირთანს ნინძგინი,
ვარნყაქო მუ გაჭირება გიორე ლევანსგნი?

me-ul-an me-ul-an=ni lak'v-ik u-c'u-u kir-s kir-i muč'o
PV-go-3PL PV-go-3PL=SUBORD puppy-ERG VM-tell-S3SG hawk-DAT hawk-NOM how
ge-i-svirt-an-s ningg-i=ni va-rc'q'-a-k=o mu gač'ireba ge-or-e
PV-VM-lengthen-TM-S3SG beak-NOM=SUBORD NEG-see-OPT-S1/2SG=Q what difficulty PV-be-TM
levan-sə=ni
Levan-DAT=SUBORD

‘They walked, and while they were walking, the puppy said to the hawk: “Can’t you see what difficulty Levan has, because of your long face?!”

- (58) ტყურათ მეჩუო სქანი გურიშენი ლევანქ ჩხორო თუმანი?

t'q'ura-t me-č-u=o skan-i gur-iše=ni levan-k čxoro tuman-i
lie-ADV PV-give-S3SG=Q 2SG.POSS-AGR heart-ABL=SUBORD Levan-ERG nine tuman-NOM

‘Did Levan give him 9 tuman for you as a lie?’

- (59) მეხვარი მუთუნია!

m-e-xvar-i mutun-i=a
O1-VM-help-S1/2 anything-AGR=QUOT

‘Help him somehow!’

- (60) - მა მუ ოკო მუვოხვარევე - თქუ ქირქ.

ma mu ok'on mo-v-o-xvar-e=ve tk-u kir-k
1SG what must PV-S1-VM-help-OPT=QUOT say-S3SG hawk-ERG

‘“How should I help him”, said the hawk.’

- (61) ლექვი უნუ: _ მეუ დო კერს კისერს ქიგიოფურინი, კისერს მუტო ქიგიოფურინე, ესუ ქალაფურცქინი: ლევანი მურსუ სქანი დაჰიმალებუმა დო აბა, სი გინქუ ჩქიმი კერიე უნია.

lak'v-ik u-c'u-u me-ul do k'er-s k'iser-s ko-ge-o-pur-in-i k'iser-s
 puppy-ERG VM-tell-s3SG PV-go and boar-DAT neck-DAT AFF-PV-VM-land-TM-s1/2 neck-DAT
muč'o k'o-ge-o-pur-i=n=e Ŗu-s ka-la-purck-in-i levan-i
 how PV-PV-VM-land-s1/2=SUBORD=QUOT ear-DAT AFF-PV-whisper-TM-s1/2 Levan-NOM
mo-ur-s-u skan-i dažimalebu-ša do aba si g-i-čk-un čkim-i
 PV-go-s3SG-EMPH 2SG.POSS-AGR brotherhood-ALL and HORT 2SG O2-VM-know-TM 1SG.POSS-AGR
k'er-i=e u-č-i=a
 boar-NOM=QUOT VM-tell-s1/2=QUOT

'The puppy said: "Go and you will land on the boar's neck, when you will have landed, you will whisper in his ear: 'Levan comes as your friend, don't you know, my boar', say this."

- (62) ვადაგიჟერუ სიავადა, მა ქიმეურქ დო მა ხოლო ქუნინქია.

va-da-g-i-žer-u si=ava=da ma ko-me-ur-k do ma xolo
 NEG-PV-O2-VM-believe-s3SG 2SG=QUOT=COND 1SG AFF-PV-go-ERG and 1SG also
ko-u-c'-in-k=ia
 AFF-VM-tell-TM-s1/2SG=QUOT

'If he does not believe you, I will come and say it too.'

- (63) ინა თუნკუმათ გვალო ვადეჟერსია მარა, ლევანი, სი ეფერი ქიგიოკიჟინი ნამუდა, კერს ოჭიშიქ მებორცქასგნი, დო ათენერო დევემოჟკირებუთდა ვარა, მეტო ვარე ჩქინი საშველია.

ina ti=c'k'uma-t gvalo va-da-e-žer-s=ia mara levan-i si
 DIST DIST=with-ADV completely NEG-PV-VM-believe-s3SG=QUOT but Levan-NOM 2SG
e-per-i ko-ge-o-k'iž-in-i namuda k'er-s oč'iš-ik
 DIST-such-AGR AFF-PV-VM-scream-TM-s1/2 SUBORD boar-DAT body-ERG
me-xorck-a-s=ani do a-ten-er-o
 PV-sever-OPT-s3SG=SUBORD and PROX-PROX-ADJZ-ADV
da-v-e-možgir-eb-u-t=da vara met'o va-r-e čkin-i
 PV-s1-VM-make_RELATED-AUG-AUG-PL=COND otherwise more-ADV NEG-be-TM 1PL.POSS-AGR
sašvel-i=a
 escape-NOM=QUOT

'He will not believe everything at once, but Levan, you will shout so [loud], that the boar's back breaks; that way we could be friends, otherwise there is no other escape,"'

- (64) თქუ ლაკვიქ.

tku-u lak'v-ik
 say-s3SG puppy-ERG
 'said the puppy.'

- (65) ქუდაანწყის თაში დო იდეს გოლაშა.

ko-do-o-nc'q'-is taši do i-d-es gola-ša
AFF-PV-VM-solve-S3PL this_way and VM-go-S3PL mountain-ALL

'Thus they decided and they went to the mountain.'

- (66) იდეს დო მიანჭის კერიში ორენჯიშა.

i-d-es do me-a-nč'-is k'er-iši orenž-iša
VM-go-S3PL and PV-VM-arrive-S3PL boar-GEN lair-ALL

'They were travelling and the arrived at the boar's lair.'

- (67) ე ჟირქ განენდეს დო ქირქ მიდართუ დო ქიგიოფურინუ კერს კისერს, ესს ალაფურცქინუ ნამუდა, ლევანი მურს სქანი დაჰიმაღლებუშავა.

e žir-k ga-č-en-d-es do kir-k mida-rt-u do ko-ge-o-pur-in-u
PROX two-ERG PV-stand-TM-EXT-S3PL and hawk-ERG PV-go-S3SG and AFF-PV-VM-land-TM-S3SG
k'er-s k'iser-s ŋu-s ala-purck-in-u namuda levan-i mo-ur-s
boar-DAT neck-DAT ear-DAT PV-whisper-AUG-S3SG SUBORD Levan-NOM PV-S3SG-go-S3PL
skan-i dažimalebu-ša=va
2SG.POSS-AGR brotherhood-ALL=QUOT

'The two were standing still and the hawk went and landed on the boar's neck, whispered in his ear: "Levan comes for your brotherhood."'

- (68) კერქ ენა ვედუკერუნი, მიდართუ დო ლაკვიქ ხოლო თაში ქუნუ.

k'er-k ena ve-da-e-žer-u=ni mida-rt-u do lak'v-ik xolo taš-i
boar-ERG PROX NEG-PV-VM-believe-S3SG=SUBORD PV-go-S3SG and puppy-ERG also so-AGR
ko-u-c'u-u
AFF-VM-tell-S3SG

'As the boar did not believe him, he left, and the puppy also said it thus.'

- (69) ვართი ასე ჯერდუ გვალონი, ფერი ბორჯის ლევანქ ფერი ქიგიოკიჟინუ ნამუდა, ცას მურიცხიქ გამახორცქუ.

varti ase žer-d-u gvalo=ni per-i borž-is levan-k per-i
neither now believe-EXT-S3SG completely=SUBORD such-AGR time-DAT Levan-ERG such-AGR
ko-ge-o-k'iž-in-u namuda ca-s muricx-ik ga-mo-o-xorck-u
AFF-PV-VM-scream-TM-S3SG SUBORD sky-DAT star-ERG STAT-PV-VM-sever-S3SG

'He didn't believe him at ALL either, so at that point Levan screamed so [loud] that a star fell from the sky.'

- (70) ათეშვანს კერქ ქიდევკერუ.

a-tešvan-s k'er-k ko-da-i-žer-u
PROX-PROX-time-DAT boar-ERG AFF-PV-VM-believe-S3SG

'This time around, the boar believed it.'

- (71) ქობირუ ლევანინი, ახიოლუ ძალამქ.

ko-zir-u levan-i=ni a-xiol-u zalam-k
AFF-see-S3SG Levan-NOM=SUBORD VM-be_happy-S3SG very-ERG

‘When he saw Levan, he became very happy.’

- (72) ვაგაფჩენდიო - თქუ კერქ - ართი ხანირე ნდიეფი ვამანუხენსგნი, თურმე ლევანს დუზლოდუაფუ.

va-ga-p-č-en-d-i=o tk-u k'er-k art-i xan-i=re ndi-ep-i
NEG-PV-S1-stand-TM-EXT-S1/2=Q say-S3SG boar-ERG one-AGR time-NOM=COP.3SG giant-PL-NOM
va-m-a-c'ux-en-s=əni turme levan-s do-u-zğod-uap-u
NEG-O1-VM-bother-TM-S3SG=SUBORD apparently Levan-DAT PV-VM-kill-AUG-S3SG

‘“Shouldn’t I stay?”, said the boar. It has been a while that the giants disturbed me (lit. didn’t disturb me), it seems Levan killed them.’

- (73) ლევანი მორდელენ დო ქუმოპჭიმაფუნი, ანი მა მუ მიჭირსია.

levan-i mo-rd-e=len do ko-mo-p'-č'iš-ap-u=ni
Levan-NOM PV-grow_up-TM=COP.3SG and AFF-PV-O1-run_after-AUG-S3SG=SUBORD
ac'i ma mu m-i-č'ir-s=ia
from_now_on 1SG what O1-VM-be_difficult-S3SG=QUOT

‘Levan is growing up and when he takes care of me, what will trouble me from now on?’

- (74) - მუშარე საქმე - ლევან, მუ გაჭირება გიგორენია.

mu-ša=re sakme levan mu gač'ireba gi-g-or-en=ia
what-ALL=COP.3SG business Levan what difficulty STAT-O2-be-TM=QUOT

‘“What is the deal, Levan, what trouble would it be for you?”’

- (75) კითხუ კერქ.

k'itx-a k'er-k
ask-S3SG boar-ERG

‘Asked the boar.’

- (76) - ათაში დო ათაში რე ჩქიმი საქმევა - უნუ ლევანქ, აკა კაკალი დაში მეტი მუთუნი ვარე ჩქიმოთი დო თიქ ხოლო ქიდმელახუ.

a-taši do a-taši =re čkim-i sakme=va u-c'u-u
PROX-this_way and PROX-this_way =COP.3SG 1SG.POSS-AGR business=QUOT VM-tell-S3SG
levan-k ak'a k'ak'al-i da-ši met'i mutun-i va=re čkim-oti do
Levan-ERG single piece-NOM sister-GEN except anything-AGR NEG=COP.3SG 1SG.POSS-BEN and
ti-k xolo ko-do-me-lax-u
DIST-ERG however AFF-PV-PV-hit-S3SG

‘“Only thus is my business,” said Levan, “I have nothing except my sister, and she became ill.”’

- (77) სქანი ძაგარქ ქემმალინუდა, ხათე ხოლო დოსქიდუნდო, ვარდა ვარია.

skan-i zagar-k ko-me-m-a-ǵ-in-u=da xate xolo
2SG.POSS-AGR bristle-ERG AFF-PV-O1-VM-have(INANIM)-TM-S3SG=COND soon again
do-skid-undo var=da var=ia
PV-recover-TM-and NEG=COND NEG=QUOT

‘If I take your bristle, she will become better soon, if not, she will not.’

- (78) - ძაგარი ვარე, მა თვითონ მიდგაგუნუქ გვალოვა უნუ კერქ.

zagar-i var=ie ma tviton mida-g-a-ǵun-u-k gvalo=va
bristle-NOM NEG=QUOT 1SG REFL.EMPH PV-O2-VM-come-S3SG-S1/2SG completely=QUOT
u-c’u-u k’er-k
VM-tell-S3SG boar-ERG

‘Not the bristle, but I myself will come with you in total’, said the boar.’

- (79) მოლართეს ლევანქ, კერქ, დო ლაკვიქ.

mo-la-rt-es levan-k k’er-k do lak’v-ik
PV-PV-go-S3PL Levan-ERG boar-ERG and puppy-ERG

‘They came back, Levan, the boar and the puppy.’

- (80) ქემორთეს ყუდეშა.

ko-mo-rt-es q’ude-ša
AFF-PV-go-S3PL house-ALL

‘They arrived at the house.’

- (81) ნდიქ ენეფი ართო ქოძირუნი, ლურა გაათუუ.

ndi-k en-ep-i art-o ko-zir-u=ni ǵur-a go-o-t-u-u
giant-ERG PROX-PL-AGR one-ADV AFF-see-S3SG=SUBORD die-VN PV-VM-finish-AUG-S3SG

‘When the giant saw them together, death finished him.’

- (82) კერქ გაჩენდუ, გაჩენდუ გალე დო ლევანქ ძაგარამო მინილუ დინახალე, სოდეთ მუში და ჰანუდუნი თექ.

k’er-k ga-č-en-d-u ga-č-en-d-u gale do levan-k zagar-am-o
boar-ERG PV-stand-TM-EXT-S3SG PV-stand-TM-EXT-S3SG outside and Levan-ERG bristle-ADJZ-ADV
mino-i-l-u dinaxale sode-t muš-i da ǵ-an-ud-u=ni tek
PV-VM-go-S3SG inside where-REL 3SG.POSS-AGR sister lie-TM-EXT-S3SG=SUBORD there

‘They boar stayed outside for a while and Levan entered with some bristle, where his sister was lying.’

- (83) ქიმნუდუ დუდიშა დას ძაგარი დო მუნენქ მიდართეს ონადირუშა.

ko-me-c'-ud-u dud-iša da-s zagar-i do mun-en-k mida-rt-es
 AFF-PV-lay-EXT-S3SG head-ALL sister-DAT bristle-NOM and 3SG-PL-ERG PV-go-S3PL
o-nadir-u-ša
 SUP-hunt-SUP-ALL

'He laid the bristle on his sister's head and they left to hunt.'

- (84) დირთუ ლევანქ ონადირუშენი, - მუჭო რექ ასე დადავა - კითხუ.

dirt-u levan-k o-nadir-u-še=ni muč'o r-e-k ase
 turn-S3SG Levan-ERG SUP-hunt-SUP-ABL=SUBORD how be-TM-S1/2SG now
dada=va k'itx-u
 sister.INFORM=QUOT ask-S3SG

'When Levan came back from the hunt, he asked "How are you now, my dear sister?"'

- (85) - მუჭოდა უარესო ვორექია - უწუუ დაქ.

muč'o=da uares-o v-or-e-k=ia u-c'u-u da-k
 how=COND worse-ADV S1-be-TM-S1/2SG=QUOT VM-tell-S3SG sister-ERG

'Well, I am worse', said the sister.'

- (86) - მუ წამალი ოკო რდას სქანი მოხვარე, ჰიმა ღურელია, თქუუ ბოშიქ.

mu c'amal-i ok'on r-d-a-s skan-i mo-xvar-e žima
 what medicine-NOM must be-EXT-OPT-S3SG 2SG.POSS-AGR PTCP.PRS-help-PTCP.PRS brother
ğur-el-i=a tku-u boš-ik
 die-PTCP.PST-AGR=QUOT say-S3SG boy-ERG

'What medicine should be helping you, a dead brother?' said the boy.'

- (87) - ათე დო ათე ტყას ცხოვრენს დიდი გერი, ეთიში თომას ქუმომილანქიდა დოფსქიდუქია - უწუუ ძღაბიქ.

a-te do a-te t'q'a-s cxovr-en-s art-i did-i ger-i e-ti-ši
 PROX-PROX and PROX-PROX forest-DAT live-TM-S3SG one-AGR big-AGR wolf-NOM DIST-DIST-GEN
toma-s ko-mo-m-i-ğ-an-k=ida do-p-skid-u-k=ia
 hair-DAT AFF-PV-O1-VM-have(INANIM)-TM-S1/2SG=COND PV-S1-recover-TM-S1/2SG=QUOT
u-c'u-u žğab-ik
 VM-tell-S3SG girl-ERG

'Only in this one forest a big wolf lives. If you bring a hair from it, I will recover', said the girl.'

- (88) თენა ხოლო ნდის დუგურუაფუდუ, ვარა ძღაბის მუ უჩქუდუ.

tena xolo ndi-s do-u-gur-uap-ud-u vara žğab-is mu u-čk-ud-u
 PROX also giant-DAT PV-VM-learn-AUG-EXT-S3SG otherwise girl-DAT what VM-know-EXT-S3SG

'Apparently, the giant had taught her this as well, how else did the girl know?'

- (89) გიმილუ ბოშიქ დო კერს უნუ - ალაში დო ათაში რე ჩქიმი საქმე დო ოკო იბდე თი გერიშავე.

gimo-i-vl-u boš-ik do k'er-s u-c'u-u a-taši do a-taši =re
 PV-VM-go-s3SG boy-ERG and boar-DAT VM-tell-s3SG PROX-this_way and PROX-this_way =COP.3SG
čkim-i sakme do ok'on i-b-d-e ti ger-iša=ve
 1SG.POSS-AGR business and must VM-s1-go-OPT DIST wolf-ALL=QUOT

'The boy came out and said to the boar: Thus and thus alone is my cause and I must go to this wolf.'

- (90) კერქ ხოლო მიდაცუნუ დო მიდართეს.

k'er-k xolo mida-šun-u do mida-rt-es
 boar-ERG also PV-agree-s3SG and PV-go-s3PL

'The boar also followed and they left.'

- (91) ქიმერთეს გერიში ხოლოშანი, მუჭოთ ვარდუო კერინკუმა ღოლესგნი, თეში ქიმინეს ირფელი.

ko-me-rt-es ger-iši xolo-ša=ni muč'o-t varduo k'er-i=c'k'uma
 AFF-PV-go-s3PL wolf-GEN near-ALL=SUBORD how-REL COND.PST boar-NOM=with
ğole-sə=ni teši kimin-es irpel-i
 cave-DAT=SUBORD that_way make-s3PL everything-AGR

'When they came close to the wolf, they did everything the way, like they behaved at the boar's cave.'

- (92) ათე შვანს გერქ მოლართუ ლევანიში დაჰიმალებუშანი, კერი ქიგერენი ქოძირუ.

a-te švan-s ger-k mo-la-rt-u levan-iši dažimalebu-ša=ni k'er-i
 PROX-PROX time-DAT wolf-ERG PV-PV-go-s3SG Levan-GEN brotherhood-ALL=SUBORD boar-NOM
ki-ge-r-en=ni ko-žir-u
 AFF-PV-be-TM=SUBORD AFF-see-s3SG

'At that time that the wolf came to Levan's friendship, he saw the boar that (stood?).'

- (93) თურმე ათე კერი დო ათე გერი ჰიმალეფი ცოფენა, კარაგვეს დო გაჰუდეს ართიანს.

turme a-te k'er-i do a-te ger-i žimal-ep-i ოპ-en-an
 apparently PROX-PROX boar-NOM and PROX-PROX wolf-NOM brother-PL-NOM be.PRF-TM-3PL
ko-o-ragv-es do go-a-žud-es artian-s
 AFF-VM-throw-s3PL and PV-VM-kiss-s3PL RECP-DAT

'It turned out that this boar and this wolf were brothers, they embraced and kissed each other.'

- (94) ლევანს ხოლო დეჰიმაღუ გერქ დო კითხუ - მუშა რე საქმე, ვაიჭირს ხოლო მუთუნია.

levan-s xolo do-e-žimal-u ger-k do k'itx-u-u mu-ša =re
 Levan-DAT also PV-VM-be_brother-s3SG wolf-ERG and ask-AUG-s3SG what-ALL =COP.3SG
sakme va-i-č'ir-s xolo mutun-i=a
 business NEG-VM-be_difficult-s3SG also anything-AGR=QUOT

'The wolf also became brothers with Levan and asked: "What is the deal, nothing is a trouble."

- (95) ლევანქ ქუნუ მუში გაჭირება.

levan-k ko-u-c'u-u muš-i gač'ireba
 Levan-ERG AFF-VM-tell-s3SG 3SG.POSS-AGR difficulty

'Levan told him his trouble.'

- (96) აბა, მა ხოლო მიდგაგუნუთ დო ართო მიფშვათია, თქუ გერქ.

aba ma xolo mida-g-a-žun-u-t do art-o me-i-p-šv-a-t=ia tk-u
 HORT 1SG also PV-O2-VM-follow-s3SG-PL and one-ADV PV-VM-s1-drink-OPT-PL=QUOT say-s3SG
ger-k
 wolf-ERG

"Well, I will follow you guys too and let's drink together", said the wolf.'

- (97) ძალამ ჯგირია - თქუეს არძაქ დო მოღართეს უუდეშა.

žalam žgir-i=a tku-es arža-k do mo-la-rt-es žude-ša
 very good-AGR=QUOT say-s3PL ALL-ERG and PV-PV-go-s3PL house-ALL

'Very good", said everyone, and they returned home.'

- (98) მინილეს ეზოშა დო ნდის გვალო დუღურუ გურქ.

mino-i-l-es ezo-ša do ndi-s gvalo do-u-ğur-u gur-k
 PV-VM-go-s3PL yard-ALL and giant-DAT completely PV-VM-die-s3SG heart-ERG

'They entered the yard and the giant's heart stopped completely.'

- (99) ისენი ვაგოფე ეში საშველია.

išeni va-žop-e e-ši sašvel-i=a
 still NEG-be.PRF-OPT PROX-GEN escape-NOM=QUOT

'Still, it wasn't the solution for this.'

- (100) ძღაბის უნუ - ასე მუთუნი ვარენო გიგაკითხუას გერიში თომათ ვასქიდუქენი უკულიადა, თუნთიმა ქანურე, ჩხორო დღაში ოლუს გუმარე გოლასენი თიშავა.

zǵab-is u-c'u-u ase mutun-i vareno ge-g-a-k'itx-u-a-s ger-iši
 girl-DAT VM-tell-S3SG now anything-AGR COND PV-O2-VM-ask-AUG-OPT-S3SG wolf-GEN
toma-t va-skid-u-k=əni uk'uli=a=da tunt-iša
 hair-INS NEG-recover-AUG-S1/2SG=SUBORD afterwards=QUOT=COND bear-ALL
ko-o-c'ur-e čxoro dǵa-ši o-l-u-s guma-or-e gola-sə=ni
 AFF-VM-instruct-OPT nine day-GEN SUP-go-SUP-DAT PV-be-TM mountain-DAT=SUBORD
ti-ša=va
 DIST-ALL=QUOT

'He said to the girl: If someone afterwards would ask you whether you didn't recover with a wolf's hair, you sent me to this bear, on a nine day travel to the mountain where he stands.'

- (101) შიდართუ დო დიტყობუ ნდიქ.

mida-rt-u do do-i-t'q'ob-u ndi-k
 PV-go-S3SG and PV-VM-hide-S3SG giant-ERG

'He left and the giant hid itself.'

- (102) ბოშიქ გემნილუ გერიში თომა დო ძღაბის დუიმა ქემნუდუ.

boš-ik ge-mino-i-ǵ-u ger-iši toma do zǵab-is dud-iša
 boy-ERG STAT-PV-VM-have(INANIM)-S3SG wolf-GEN hair and girl-DAT head-ALL
ko-me-c'-ud-u
 AFF-PV-lay-EXT-S3SG

'The boy took out the wolf's hair and laid it on the girl's head.'

- (103) დირთუ დო მიდეჯუმე არდა ონადირუმა.

dirt-u do mida-i-žum-u arza o-nadir-u-ša
 turn-S3SG and PV-VM-take(ANIM)-S3SG ALL SUP-hunt-SUP-ALL

'He left and took everyone on the hunt.'

- (104) გილართეს ბრელი, ინადირეს დო ყუდეშა ქუმორთესენი, ძღაბი უარესო გორთუმე.

gila-rt-es brel-i i-nadir-es do ŷude-ša ko-mo-rt-es=əni zǵab-i
 PV-go-S3PL many-AGR VM-hunt-S3PL and house-ALL AFF-PV-go-S3PL=SUBORD girl-NOM
uares-o go-rt-um-e
 worse-ADV PV-go-TM-OPT

'The went far and wide, they hunted, and when the returned to the house, the girl had turned worse.'

- (105) - მუ ღორონთიში ნყორინი რე, მუჭო ვემმაგორუ მა თეში ნამალიშავა, თქუ ბოშიქ.

mu ġoront-iši čq'or-in-i =re muč'o ve-me-m-a-gor-u ma te-ši
 what god-GEN be_angry-VN-NOM =COP.3SG how NEG-PV-01-VM-find-S3SG 1SG PROX-GEN
c'amal-iša=va tk-u boš-ik
 medicine-ALL=QUOT say-S3SG boy-ERG

"Why is [there] God's anger, why can't I find this medicine?" said the boy.'

- (106) ასე ქომინქუ მუ მოსქილიდუანსგნი, მარა შორს ორენ დო მოშქურუნია - უნუუ დღაბიქ.

ase ko-m-i-čk-u mu mo-skilid-uan-s=əni mara šors or-en do
 now AFF-01-VM-know-S3SG what PV-take_care-TM-S3SG=SUBORD but far be-TM and
mo-škur-un-i=a u-c'u-u žǵab-ik
 PV-fear-TM-s1/2=QUOT VM-tell-S3SG girl-ERG

"Now I know what would take care of it, but it is far and I am scared." said the girl.'

- (107) ითამუ ვაკოდუ დღაბის რაგადი, მარა ბოშიქ ქარაგადადუ.

itam u va-k'-od-u žǵab-is ragad-i mara boš-ik ko-o-ragad-ap-u
 as_if NEG-want-EXT-S3SG girl-DAT speaking-NOM but boy-ERG AFF-VM-talk-AUG-S3SG

'The girl pretended she didn't want to talk, but the boy made her talk anyway.'

- (108) ჩხორო დღაში ოლუს გოლას თუნთი გუმარე ართი დო ეთიში თომა უთოო დუმოსქილიდუანსია - თქუ დღაბიქ.

čxoro dǵa-ši o-l-u-s gola-s tunt-i guma-or-e art-i do
 nine day-GEN SUP-go-SUP-DAT mountain-DAT bear-NOM PV-be-TM one-AGR and
e-ti-ši toma utuo-o do-mo-skilid-uan-s=ia tk-u žǵab-ik
 DIST-DIST-GEN hair doubtless-ADV PV-PV-take_care-TM-S3SG=QUOT say-S3SG girl-ERG

"On a nine day travel in the mountains lives one bear and its hair will definitely cure [me]." said the girl.'

- (109) გიმილუ ბოშიქ დო ქუნუუ მუში გაჭირება კერი დო გერს.

gime-i-l-u boš-ik do ko-u-c'u-u muš-i gač'ireba k'er-i do ger-s
 PV-VM-go-S3SG boy-ERG and AFF-VM-tell-S3SG 3SG.POSS-AGR difficulty boar-NOM and wolf-DAT

'The boy left and told his troubles to the boar and the wolf.'

- (110) გაყუნუთ ჩქი ხოლოვა - უნის ენენქ დო მიდართეს არძაქ ართო.

ga-ḡun-u-t čki xolo=va u-č-is en-en-k do mida-rt-es arza-k
 STAT-follow-AUG-PL 1PL also=QUOT VM-tell-S3PL PROX-PL-ERG and PV-go-S3PL ALL-ERG
art-o
 one-ADV

"We will follow too", they said, and the went ALL together.'

- (111) მეულა, მეულან დო მანხორა დღას ქიმერთეს თუნიშა.

me-ul-an me-ul-an do ma-čxor-a dğa-s ko-me-rt-es tunt-iša
PV-go-3PL PV-go-3PL and ORD-nine-ORD day-DAT AFF-PV-go-S3PL bear-ALL

'The walked and walked and on the ninth day they arrived at the bear.'

- (112) თუნთინკუმა ხოლო თეში ქიმინეს, მუჭოთ კერი დო გერინკუმანი.

tunt-i=c'k'uma xolo teši kimin-es muč'o-t k'er-i do ger-i=c'k'uma=ni
bear-NOM=with also that_way make-S3PL how-REL boar-NOM and wolf-NOM=with=SUBORD

'At the bear they acted the same way as they did with the boar and the wolf.'

- (113) მუჭოთ კერი დო გერი კოძირუ თუნთიქენი - გეხარუ, რადგანს თენეფი თიში ჳიმალეფი ცოფედესენი.

muč'o-t k'er-i do ger-i ko-žir-u tunt-ikə=ni ga-i-xar-u
how-REL boar-NOM and wolf-NOM AFF-see-S3SG bear-ERG=SUBORD PV-VM-gladden-S3SG

radgans ten-ep-i ti-ši žimal-ep-i ოპ-e-d-es=əni
because PROX-PL-AGR DIST-GEN brother-PL-NOM be.PRF-TM-EXT-S3PL=SUBORD

'When the bear saw the boar and the wolf, he was glad, because they were his brothers.'

- (114) თუნთიქ ხოლო დეჳიმალუ ლევანს დო უკული უნუ: მუშა რე სქანი საქმე, მუ გიჭირსია.

tunt-ik xolo da-i-žimal-u levan-s do uk'uli u-c'u-u mu-ša
bear-ERG also PV-VM-be_brother-S3SG Levan-DAT and afterwards VM-tell-S3SG what-ALL

=re skan-i sakme mu g-i-č'ir-s=ia
=COP.3SG 2SG.POSS-AGR business what O2-VM-be_difficult-S3SG=QUOT

'The bear became brothers with Levan too and then he said: "What is your business, what do you need?"'

- (115) - ათაში დო თაშიე ჩქიმი გაჭირება დო აკა სქანი თომა ოკო გამკისოფე დო ჳიჭე ქომუხათიე.

a-taši do taši=e čkim-i gač'ireba do ak'a skan-i toma
PROX-this_way and this_way=COP.3SG 1SG.POSS-AGR difficulty and single 2SG.POSS-AGR hair

ok'on ga-mik'o-i-sop-e do č'ič'e ko-m-u-č-a-t=ie
must STAT-PV-VM-tear_apart-OPT and little AFF-O1-VM-give-OPT-PL=QUOT

'Such and such alone is my trouble and you need to pluck one of your hairs and give a little to me.'

- (116) - მა გაგუნუქ თვითონ დო იბდათი ართოვა - თქუ თუნთიქ.

ma ga-ᲁun-u-k tviton do i-b-d-a-t-i art-o=va tk-u
1SG STAT-follow-AUG-S1/2SG REFL.EMPH and VM-S1-go-OPT-PL-EMPH one-ADV=QUOT say-S3SG

tunt-ik
bear-ERG

'I will come myself and let's go together', said the bear.'

- (117) გიაგუნეს არძაქ ართიანს დო ქიმერთეს ბოშიში ცუდეშა.

ge-a-ḡun-es arza-k artian-s do ko-me-rt-es boš-iši ḡude-ša
PV-VM-agree-S3PL ALL-ERG RECP-DAT and AFF-PV-go-S3PL boy-GEN house-ALL

‘Everyone agreed with each other and they arrived at the boy’s house.’

- (118) გახენდეს ენენქ ცუდეში ნოხოლე დო ბოშიქ მინილე მუში დაშა.

ga-č-en-d-es en-en-k ḡude-ši čoxole do boš-ik mino-i-l-u
PV-stand-TM-EXT-S3PL PROX-PL-ERG house-GEN in_front and boy-ERG PV-VM-go-S3SG
muš-i da-ša
3SG.POSS-AGR sister-ALL

‘They stopped in front of the house and the boy entered (the house) to his sister.’

- (119) გელელუ თუნთიში თომა დო ქიმნუდუ ორთუმელიშა.

gila-i-ḡ-u tunt-iši toma do ko-me-c'-ud-u ortumel-iša
PV-VM-have(INANIM)-S3SG bear-GEN hair and AFF-PV-tell-EXT-S3SG head-ALL

‘He took out the bear’s hair and laid it on [her] head.’

- (120) გიმილუ ბოშიქ დო მიდართეს ონადირუშა.

gime-i-l-u boš-ik do mida-rt-es o-nadir-u-ša
PV-VM-go-S3SG boy-ERG and PV-go-S3PL SUP-hunt-SUP-ALL

‘The boy went out and left for the hunt.’

- (121) კინოხუ ნდიქ მიკილუ ძლაბიშა დო უნუ ნამუდა: ართი ფუთი საპონი ქუმადალაფე სქანი ჳიმასია, დო დუდი გიბონი ჳიმავე უნია; მუჟანსგთი დუს გეიჟეპურანსიე, თელეფიშა ხოლო გასუმალაფე საპონია დო მუჭო თოლენს დოჭუნსგნი, ხათე დოჭუტუნს ინა თოლენსია.

k'inoxu ndi-k mik'o-i-l-u žḡab-iša do u-c'-u namuda art-i put-i
afterwards giant-ERG PV-VM-go-S3SG girl-ALL and VM-tell-S3SG SUBORD one-AGR pood-NOM
sap'on-i ko-m-a-ḡal-ap-e skan-i žima-s=ia do dud-i
soap-AGR AFF-OI-VM-POSSESS-AUG-OPT 2SG.POSS-AGR brother-DAT=QUOT and head-NOM
ge-i-bon-i žima=ve u-č-i=a mužan-sə-ti du-s
PV-VM-bathe-S1/2 brother=QUOT VM-tell-S1/2=QUOT what-time-DAT-REL head-DAT
ge-i-žvep'ur-an-s=ie tol-ep-iša xolo go-o-sumal-ap-e sap'on-i=a
PV-VM-make_foam-TM-S3SG=QUOT eye-PL-ALL also PV-VM-smear-AUG-OPT soap-NOM=QUOT
do muč'o tol-en-s do-č'-un-s=əni xate do-č'ut'-un-s ina
and how eye-PL-DAT PV-hurt-TM-S3SG=SUBORD soon PV-close-TM-S3SG DIST
tol-en-s=ia
eye-PL-DAT=QUOT

‘Afterwards, the giant went up to the girl and said: “Tell your brother to get one pood of soap, and tell him to wash his head. when he will make foam on his head, the soap will be smeared in his eyes too and when his eyes hurt, he will soon close these eyes.’

- (122) ითიმნკუმა მა გაგმოვსხაპუნქ ოთახიშე.

itimc'k'uma ma ga-go-mo-v-sxap'-un-k otax-iše
 then 1SG STAT-PV-PV-S1-jump-TM-S1/2SG room-ABL

'Then I will jump out of the room.'

- (123) უცვათ მუკურთანქ დო კისერს გამკუთახუნქია; უკული იფსხოვრათ ჩქი ჯგირო დო სქვამას, მითინი ვეცი ჩქინი უჩაშია.

ucb-at mo-k'o-u-rt-an-k do k'iser-s ga-mk'-v-u-tax-un-k=ia
 sudden-ADV PV-PV-VM-go-TM-S1/2SG and neck-DAT PV-PV-S1-VM-break-TM-S1/2SG=QUOT
uk'uli i-p-cxovr-a-t čki žgir-o do skvam-as mi-ti-ni
 afterwards VM-S1-live-OPT-PL 1PL good-ADV and beautiful-ADV who-REL-INDF
va-i-ŕ-i čkin-i učaš-i=a
 NEG-VM-be.PST-S1/2 1PL.POSS-AGR older-AGR=QUOT

'Suddenly you will come and break his neck; afterwards we would live well and beautifully, no one would be our boss.'

- (124) - ძალამი ჯგირია - უნუ დღაბიქ.

zalam-i žgir-i=a u-c'u-u žgab-ik
 very-AGR good-AGR=QUOT VM-tell-S3SG girl-ERG

'"Very well", said the girl.'

- (125) ქუმორთუ მაჟირა დღას ბოშიქინი, ძღაბიქ ქუმალაღაფუ ართი ფუთი საპონი ქასუმალაფუ, მუჭო ნდიქ დაგურუნი თეში.

ko-mo-rt-u ma-žir-a dža-s boš-iki=ni žgab-ik ko-me-a-ğal-ap-u
 AFF-PV-go-S3SG ORD-two-ORD day-DAT boy-ERG=SUBORD girl-ERG AFF-PV-VM-POSSESS-AUG-S3SG
art-i put-i sap'on-i ko-o-sumal-ap-u muč'o ndi-k
 one-AGR pood-NOM soap-NOM AFF-VM-smear-AUG-S3SG how giant-ERG
do-o-gur-u=ni teši
 PV-VM-learn-S3SG=SUBORD that_way

'When the boy came on the second day, the girl had one pood of soap [and] lubricated him, the way the giant had taught her.'

- (126) ნამუშვანს ბოშიქ თოლეფი დოჭუტუნი, მიკილუ ნდიქ მუკურთუ კისერს დო მიკი გამკათახუ.

namušvan-s boš-ik tol-ep-i do-č'ut'-u=ni mik'o-i-l-u ndi-k
 which-time-DAT boy-ERG eye-PL-NOM PV-close-S3SG=SUBORD PV-VM-go-S3SG giant-ERG
mo-k'o-u-rt-u k'iser-s do mik'i ga-mik'o-o-tax-u
 PV-PV-VM-go-S3SG neck-DAT and round STAT-PV-VM- break-S3SG

'When the boy closed his eyes, the giant came out, twisted his neck, and broke it.'

- (127) კისერი მუკოტახალი ბოში გალე გაგმაღოთეს.

k'iser-i mo-k'o-t'ax-il-i boš-i gale ga-go-me-a-?ot-es
neck-NOM PV-PV-break-PTCP.PST-AGR boy-NOM outside STAT-PV-PV-VM-throw-S3PL

'They threw the broken-necked boy outside.'

- (128) მუტო თენა ქოძირეს დო დიჭყეს არძაქ გარა, გერი ქოზურზულანს, ქინგარა ლეჯი, ქირი, ლაკვი დო თუნთი.

muč'o tena ko-zir-es do do-i-č'q'-es arza-k gar-a ger-i ko-zurzul-an-s
how PROX AFF-see-S3PL and PV-VM-begin-S3PL ALL-ERG cry-VN wolf-NOM AFF-sob-TM-S3SG
ko-i-ngar-a ğež-i kir-i lak'v-i do tunt-i
AFF-VM-cry-OPT pig-NOM hawk-NOM puppy-NOM and bear-NOM

'When they saw him, they ALL started to cry, the wolf sobbed, the pig, the hawk, the puppy and the bear would cry.'

- (129) ბოლოს ლაკვიქ უწუ ქირს - მუტო გეისვირთანს ქირი ნინძგინი, სქანი გურიშენი ტყურათი იგუო ლევანქ ჩხოლო თუმანი, ქიანას სი გილაფურინუნქ მიკი-მიკი დო ღურელიში ოსქილიდაფარი წამალი სი ოკონო ვაიჩქუდასიე.

bolo-s lak'v-ik u-c'u-u kir-s muč'o ge-i-svirt-an-s kir-i
end-DAT puppy-ERG VM-tell-S3SG hawk-DAT how PV-VM-lengthen-TM-S3SG hawk-NOM
ninzg-i=ni skan-i gur-iše=ni t'q'ura-ti i-g-u=o levan-k čxoro
beak-AGR=SUBORD 2SG.POSS-AGR heart-ABL=about lie-INS VM-win-S3SG=Q Levan-ERG nine
tuman-i kiana-s si gila-purin-un-k mik'imik'i do ğur-el-iši
tuman-NOM country-DAT 2SG PV-fly-TM-S1/2SG round-round and die-PTCP.PST-GEN
o-skilid-apar-i c'amal-i si ok'on=o
PTCP.FUT-take_care-AUG-PTCP.FUT-AGR medicine-NOM 2SG must=Q
va-i-čk-ud-a-s=ie
NEG-VM-know-EXT-OPT-S3SG=QUOT

'FINALLY, the puppy said to the hawk: "Because of your long face, Levan has won you in vain for nine tuman; you will fly around the country and will want to know about a healing medicine."'

- (130) ქირქ იფიქრუ, იფუქრუ დო თქუ: - ქო, ქომიჩქუ დასურო ღურელიში გათელეებერი წამალია.

kir-k i-pikr-u i-pikr-u do tku-u ko ko-m-i-čk-u dasuro
hawk-ERG VM-think-S3SG VM-think-S3SG and say-S3SG yes AFF-O1-VM-know-S3SG really
ğur-el-iši gateleber-i c'amal-i=a
die-PTCP.PST-GEN resurrecting-AGR medicine-NOM=QUOT

'The hawk thought and thought and said: "Yes, I do know of a medicine, resurrecting the dead."'

- (131) ათაქი, ხოლოს ართი წყარი მეკანკალანს, ეთინა ქიმიბლათ, ქიგნუვობათ ლევანს დო ხათეხოლო გეთელებუნია.

a-taki xolo-s art-i c'q'ar-i me-k'ank'al-an-s e-tina
 PROX-here near-DAT one-AGR water-NOM PV-burble-TM-S3SG DIST-DIST
ko-me-i-b-ǰ-a-t ko-gino-v-o-b-a-t levan-s do xate xolo
 AFF-PV-VM-S1-have(INANIM)-OPT-PL AFF-PV-S1-VM-pour-OPT-PL Levan-DAT and soon again
ga-i-tel-eb-un=ia
 STAT-VM-resurrect-AUG-TM=QUOT

‘Nearby here, a spring burbles, you should bring this to me, let’s bring it, pour it on Levan and then he will resurrect soon.’

- (132) მიდართუ ლაკვიქ დო ორკოლი გეგმაკერკელუ, კერს ჩხვას ქუმბუმეს დო მიდართეს წყარიშა.

mida-rt-u lak'v-ik do ork'ol-i ge-gima-k'er-k'-el-u k'er-s čkva-s
 PV-go-S3SG puppy-ERG and cup-NOM STAT-PV-roll-AUG-S3SG boar-DAT tusk-DAT
ko-mo-a-bum-es do mida-rt-es c'q'ar-iša
 AFF-PV-VM-hang_up-S3PL and PV-go-S3PL water-ALL

‘The puppy went and got a cup, they hung it on the boar’s tusk and the went to the water.’

- (133) გეიობეს წყარი, ქიმიღეს დო ქიგნაბეს ლევანს.

ge-iob-es c'q'ar-i ko-me-i-ǰ-es do ko-gino-o-b-es
 PV-heave_up-S3PL water-NOM AFF-PV-VM-have(INANIM)-S3PL and AFF-PV-VM-pour-S3PL
levan-s
 Levan-DAT

‘They heaved up the water, brought it and poured it on Levan.’

- (134) მუჭო ქიგნაბეს დო - გეთელუ ლევანქ.

muč'o ko-gino-o-b-es do gito-i-l-u levan-k
 how AFF-PV-VM-pour-S3PL and PV-VM-go-S3SG Levan-ERG

‘When they poured it on Levan, he came back to live.’

- (135) გემნარაგუ ყუდეშა დო დოჯვილუ ნდი.

ge-me-no-rag-u žude-ša do do-žvil-u ndi
 STAT-PV-PV-run-S3SG house-ALL and PV-kill-S3SG giant

‘He ran into the house and killed the giant.’

- (136) დას უწუ: - სი ჩქიმი მოლალატე ცოფერექი, მარა მა ვარჯვილუნქ სია.

da-s u-c'u-u si čkim-i moğalat'e žop-e=re-k-i mara
 sister-DAT VM-tell-S3SG 2SG 1SG.POSS-AGR traitor be.PRF-TM=COP.3SG-S1/2SG-EMPH but
ma va-r-žvil-un-k si=a
 1SG NEG-O2-kill-TM-S1/2SG 2SG=QUOT

‘He said to his sister: “You have been my traitor, but I will not kill you.”’

- (137) ქმენუ ჟირი ცალიორი სენი დო უნუუ: - მა ართი წანამონანათ გემგეთხუებუქ სი დო ათე ჟირი სენს დოიტენქ.

ko-me-č-u žir-i calior-i sen-i do u-c'u-u ma art-i
 AFF-PV-give-S3SG two-AGR empty-AGR plate-AGR and VM-tell-S3SG 1SG one-AGR
c'anamoc'ana-t ge-mo-g-e-txu-eb-u-k si do a-te žir-i sen-s
 year-ADV PV-PV-O2-VM-marry-AUG-TM-S1/2SG 2SG and PROX-PROX two-AGR plate-DAT
do-i-t'-en-k
 PV-VM-leave-TM-S1/2SG

'He gave here two empty plates and said: "In one year I will marry you and these two plates you will leave."

- (138) ართი სენს ჩქიმოთ გიობი ჩილამური დო მაჟირას ნდიშოთია.

art-i sen-s čkim-ot go-iob-i čilamur-i do ma-žir-a-s
 one-AGR plate-DAT 1SG.POSS-BEN PV-pour-S1/2 tear-AGR and ORD-two-ORD-DAT
ndi-šoti=a
 giant-BEN=QUOT

"On one you will shed a tear for me, and on the second for the giant."

- (139) ართი წანაში უკული ქუმრქინი, ჩქიმი სენს მეტი ჩილამური ქიგვოხვილევადა, მიდაგიჯუმანქ დათია, ვარდა ვარია.

art-i c'ana-ši =uk'uli ko-mo-ur-k=ini čkim-i sen-s met'i čilamur-i
 one-AGR year-GEN =after AFF-PV-go-S1/2SG=SUBORD 1SG.POSS-AGR plate-DAT more tear-NOM
ko-ge-v-o-xvil-e=va=da mida-g-i-žum-an-k da-t=ia
 AFF-PV-S1-VM-find-TM=QUOT=COND PV-O2-VM-accompany-TM-S1/2SG sister-ADV=QUOT
var=da var=ia
 NEG=COND NEG=QUOT

'When I come back after a year, if I find on my plate more tears, I will take you back as my sister, otherwise I won't.'

- (140) გიმილუ ბოშიქ დო ეკაყუნეს არძაქ უკახალე.

gime-i-l-u boš-ik do ek'o-o-ŕ-un-es arza-k uk'axale
 PV-VM-go-S3SG boy-ERG and PV-VM-be.PST-TM-S3PL ALL-ERG back

'The boy left and took everyone back.'

- (141) იდეს, იდეს დო ართი ბღვა პის ქლაქიშა ქიმერთეს.

i-d-es i-d-es do art-i zğva p'i-s kalak-iša ko-me-rt-es
 VM-go-S3PL VM-go-S3PL and one-AGR sea shore-DAT city-ALL AFF-PV-go-S3PL

'The went and want and came to a city at the sea shore.'

- (142) ქალაქი ცოფე დასურო ძალამი დიდი.

kalak-i ŕop-e dasuro zalam-i did-i
 city-NOM be.PRF-TM really very-AGR big-AGR

'The city really was very big.'

- (143) მიშელეს მიშახალენი, ზღვა პის ართი ბარჯგი ქეკომქენ დო ბარჯგის ქიმკოკირუ ართი ცირა.

miša-i-l-es mišaxale=ni zǵva p'i-s art-i barǵg-i ko-ek'o-šk-u-n do
 PV-VM-go-S3PL inside=SUBORD sea shore-DAT one-AGR pole-NOM AFF-PV-fix-AUG-S3SG and
barǵg-is ko-mik'o-k'ir-u art-i cira
 pole-DAT AFF-PV-tie-S3SG one-AGR girl

'When they went inside, at the sea shore a pole was fixed and onto the pole, a girl was tied.'

- (144) ქიმერთეს ხოლოშანი, ათე ცირა ირიათო ქინგარს.

ko-me-rt-es xolo-ša=ni a-te cira iriato ko-i-ngar-s
 AFF-PV-go-S3PL near-ALL=SUBORD PROX-PROX girl always AFF-VM-cry-S3SG

'When they came closer, this girl was crying ceaselessly.'

- (145) ლევანქ უნუ: - მუ გონგარუნს სია.

levan-k u-c'u-u mu g-o-ngar-uan-s si=a
 Levan-ERG VM-tell-S3SG what O2-VM-cry-TM-S3SG 2SG=QUOT

'Levan said: "What makes you cry?"'

- (146) ვარა მუშენი რე მუკოკირუქ ბარჯგისიე.

vara mušeni =re mo-k'o-k'ir-u-k barǵg-si=e
 otherwise why =COP.3SG PV-PV-tie-AUG-S1/2SG pole-DAT=QUOT

'Or why is it that you are tied to a pole?'

- (147) ძღაბიქ უნუ: - ვარნყექო, ქალაქი უნათ გოქიტელი რენიე!

zǵab-ik u-c'u-u va-a-rc'q'-e-k=o kalak-i uča-t go-kit'il-i
 girl-ERG VM-tell-S3SG NEG-VM-see-TM-S1/2SG=Q city-NOM black-ADV PV-wrap-PTCP.PST-AGR
 =re=ni=e
 =COP.3SG=SUBORD=QUOT

'The girl said: "Don't you see, that the city is wrapped in black!"'

- (148) ათე ზღვაშე გვერშაპი ეკმურსუ ირ დღას დო ხენნიფეშა აფუ მონინელი ნამუდა, თითო კოჩი დახვამილუას ათე მეჩქინელი ადგილსიე.

a-te zǵva-še gveršap'i ek'o-mo-ur-s-u ir dǵa-s do xenc'ipe-ša
 PROX-PROX sea-ABL dragon-NOM PV-PV-go-S3SG-EMPH ALL day-DAT and king-ALL
a-p-u mo-čin-el-i namuda tito k'oč-i do-o-xvMil-u-a-s
 VM-have-S3SG PV-tell-PTCP.PST-AGR SUBORD each man-NOM PV-VM-encounter-AUG-OPT-S3SG
a-te merčkinel-i adgil-s=ie
 PROX-PROX assigned-AGR place-DAT=QUOT

'From this sea a dragon arises every day and he has told the king that he would meet [in combat] every man at this assigned place.'

- (149) ხენნიფექ ვარენო ვარია ქუნუასგნი თელი ქალაქის მოსპენს გვერზაფი, ქვერი დიდი რე თინავა.

xenc'ipe-k vareno var=ia ko-u-c'u-a-s=ani tel-i kalak-is
 king-ERG COND NEG=QUOT AFF-VM-tell-OPT-S3SG=SUBORD whole-AGR city-DAT
mo-sp'en-s gveršap'i per-i did-i =re tina=va
 PV-destroy-TM-S3SG dragon-NOM such-AGR big-AGR =COP.3SG DIST=QUOT

'If the king would refuse, the dragon will destroy the whole town, that's how big he is.'

- (150) ხენნიფეში ზოჟუათი, თითო ყუდეშე თითო კონი გეგმიღონეს დო არძა გვერზაპიქ გეცინტუ.

xenc'ipe-ši zož-ua-ti tito ოდე-še tito k'oč-i ge-gime-i-ოონ-es
 king-GEN command-VN-INS each house-ABL each man-NOM STAT-PV-VM-have(ANIM)-S3PL
do arza gveršap'ik ge-ოინტ-u
 and ALL dragon-ERG PV-swallow-S3SG

'By order of the king, they took one person from each house and the dragon swallowed them ALL.'

- (151) ასე მა ქუმმოჭირინუნი თენა რე, მა ვორექ ხენნიფეში ცირა სქუა.

ase ma ko-me-m-o-č'ir-in-u=ni tena =re ma v-or-e-k
 now 1SG AFF-PV-O1-VM-be_difficult-TM-S3SG=SUBORD PROX =COP.3SG 1SG S1-be-TM-S1/2SG
xenc'ipe-ši cira skua
 king-GEN girl child

'Now I am the one who is in trouble, I am the king's daughter.'

- (152) ქიმერთუ ლევანქ, გემკონყუ ძღაბი, გეშითხორუ დიხა დო თექ ქედნახუნი.

ko-me-rt-u levan-k ga-mik'o-c'q'-u zğab-i ga-še-i-txor-u dixá do
 AFF-PV-go-S3SG Levan-ERG STAT-PV-disappoint-S3SG girl-NOM STAT-PV-VM-dig-S3SG ground and
tek ko-dino-o-xun-u
 there AFF-PV-VM-sit-S3SG

'Levan went and untied the girl, dug [in] the ground and made her sit there.'

- (153) ლაკვიქ ქუდაანწყუ მანხუბარო მუში მაგალაეფი: კერს უნუ - სი ზღვა პის განენდია, მუჭო ვარენო ხოლომა ქუმორთას გვერშაპიქინ, სქანი ჩქვა ქამკულოთი დო ეკი გეკაელოთია.

lak'v-ik ko-do-o-nc'q'-u mačxubar-o muš-i maḡal-ep-i k'er-s
 puppy-ERG AFF-PV-VM-arrange-S3SG belligerent-ADV 3SG.POSS-AGR comrade-PL-NOM boar-DAT
u-c'u-u si zḡva p'i-s ga-č-en-d-i=a muč'o vareno xolo-ša
 VM-tell-S3SG 2SG sea shore-DAT PV-stand-TM-EXT-S1/2=QUOT how COND near-ALL
ko-mo-rt-a-s gveršap'iki=n skan-i čkva ka-mik'o-u-ḡot-i do ek'i
 AFF-PV-go-OPT-S3SG dragon-ERG=SUBORD 2SG.POSS-AGR tusk AFF-PV-VM-throw-S1/2 and up
ga-ek'o-o-ḡot-i=a
 STAT-PV-VM-throw-S1/2=QUOT

'The puppy lined up his comrades to fight;he said to the boar: "You will stand at the shore, when the dragon comes near, thrust your tusk at him and throw it up."

- (154) თუნთის უნუ: სი ქუმკუდვი სქანი თათი დო გერს ქანურაგვე.

tunt-is u-c'u-u si ko-mo-k'o-u-dv-i skan-i tat-i do ger-s
 bear-DAT VM-tell-S3SG 2SG AFF-PV-PV-VM-put-S1/2 2SG.POSS-AGR paw-NOM and wolf-DAT
ka-c'o-u-ragv-e
 AFF-PV-VM-throw-TM

'To the bear he said: "Use your paw and throw the wolf"

- (155) - გერი, სი სქანი მანგარი დუდი მიოგი დო ლევანს ქანუკვაკვაგვე.

ger-i si skan-i mangar-i dud-i me-o-g-i do levan-s
 wolf-NOM 2SG 2SG.POSS-AGR strong-AGR head-NOM PV-VM-push-S1/2 and Levan-DAT
ko-ac'o-u-žgvažgv-e
 AFF-PV-VM-throw-OPT

'"Wolf, you must push your strong head and throw it in front of Levan.'

- (156) - ლევანი, სი გიაშქვი ლეკური დო შქას გოჭკირი გვერშაპი.

levan-i si ge-a-škv-i lek'ur-i do ška-s go-č'kir-i gveršap'-i
 Levan-NOM 2SG PV-VM-strike-S1/2 blade-NOM and middle-DAT PV-cut-S1/2 dragon-NOM

'Levan, you must strike your blade and stab the dragon in its centre.'

- (157) ნამუშვანს დოღურუ გვერშაპინი, - ქირი, სი ქიგიოფურინი დო ვამკიტუე თეში ჭკომი თიში ხორცია - უნუ ლაკვიქ.

namušvan-s do-ḡur-u gveršap'-i=ni kir-i si ko-ge-o-pur-in-i do
 which-time-DAT PV-die-S3SG dragon-NOM=SUBORD hawk-NOM 2SG AFF-PV-VM-land-TM-S1/2 and
va-mik'o-i-t'-u-e teši č'kom-i ti-ši xorc-i=a u-c'u-u
 NEG-PV-VM-leave-AUG-TM that_way eat-S1/2 DIST-GEN meat-NOM=QUOT VM-tell-S3SG
lak'v-ik
 puppy-ERG

'When the dragon is dead, hawk, you must land on it and you must not leave him like that [, but] eat its meat.' said the puppy.'

- (158) ქედუდობოდუ არძას ჭკუაშა ლაკვიშ დუნანწყუა სიტყვაქ დო მუჭო თიქ თქუნ თეში ქიდებარგეს.

ko-do-u-doxod-u arza-s č'k'ua-ša lak'v-iš dunanc'q'ua sit'q'va-k do muč'o
 AFF-PV-VM-sit_down-S3SG ALL-DAT mind-ALL puppy-GEN predisposed word-ERG and how
ti-k tk-u=n teši ko-da-i-barg-es
 DIST-ERG say-S3SG=SUBORD that_way AFF-PV-VM-weed_out-S3PL

'The deciding words of the puppy settled in everyone's minds and how he told, thus they slayed.'

- (159) ვაიშურთუშე ბრელი ხანს დო გვერშაპი ქემონურუნს ზღვათ, წყარს ოღურალო ქემარხანს.

va-giša-u-rt-um-u brel-i xan-s do gveršap'i ko-mo-čur-un-s zğva-t
 NEG-PV-VM-go-TM-S3SG many-AGR time-DAT and dragon-NOM AFF-PV-SWIM-TM-S3SG sea-INS
c'q'ar-s o-ğur-al-o ko-mo-a-rč-an-s
 water-DAT PTCP.FUT-die-PTCP.FUT-ADV AFF-PV-VM-rip-TM-S3SG

'Not much time went by and the dragon came swimming through the sea, he came cutting through the water violently.'

- (160) ჭე მაკინე ხოლოშა დო მიოდახე გვერშაპიქ - მუ დო მუ სულიერი კოჩი რექი, მა ხენნიფექ კოჩი მიკომკირე ბარჯგიშანი თინაში მუკონწყუმა გაბედია.

č'e mo-a-k'in-u xolo-ša do me-o-zax-u gveršap'ik mu do mu sulier-i
 little PV-VM-bring-S3SG near-ALL and PV-VM-call-S3SG dragon-ERG what and what animate-AGR
k'oč-i r-e-k-i ma xenc'ipe-k k'oč-i mik'o-m-k'ir-u baržg-iša=ni
 man-NOM be-TM-S1/2SG-EMPH 1SG king-ERG man-NOM PV-O1-tie-S3SG pole-ALL=SUBORD
tina-ši mo-k'o-c'q'-um-a ga-bed-i=a
 DIST-GEN PV-PV-untie-TM-OPT PV-dare-S1/2=QUOT

'The dragon brought itself a little closer and bellowed: "What animate person are you; you dared to untie the person that the king tied to the pole for me.'

- (161) - მუ კოჩი ვორექდა მა ვორექ ლევანია - მინადახე ლევანქ.

mu k'oč-i v-or-e-k=da ma v-or-e-k levan-i=a mino-o-zax-u
 what man-NOM S1-be-TM-S1/2SG=COND 1SG S1-be-TM-S1/2SG Levan-NOM=QUOT PV-VM-call-S3SG
levan-k
 Levan-ERG

'If I am this man, I am Levan," called Levan.'

- (162) - სი რექდა, ოკო ქეგოძირე სქანი თოლისერია - უწუე გვერშაპიქ.

si r-e-k=da ok'on ku-g-o-zir-e skan-i
 2SG be-TM-S1/2SG=COND must AFF-O2-VM-see-OPT 2SG.POSS-AGR
tol-iser-i=a u-c'u-u gveršap'ik
 eye-NOM spectacle-NOM=QUOT VM-tell-S3SG dragon-ERG

'If it's you, then I must see your show", said the dragon.'

- (169) თიჯგურა დიდი ქოლოფედუ თე გვერშაპი ნამუდა, ართი ჟირი საჯენი ქიყუაფედუ ზღვა პის ძვალი გეხიბედუნი.

ti-žgura did-i ko-ḡop-e-d-u te gveršap'i namuda art-i žir-i
 DIST-like big-AGR AFF-be.PRF-TM-EXT-S3SG PROX dragon-NOM SUBORD one-AGR two-AGR
sažen-i ko-i-ḡ-ud-ap-ud-u žǵva p'i-s žval-i
 sažen-NOM AFF-VM-be.PST-TM-AUG-EXT-S3SG sea shore-DAT bone-NOM
ge-xib-u-d-u=ni
 PV-pile-S3SG-EXT-S3SG=SUBORD

'This dragon was so big, that its bones were piled up alongside one or two sažen of sea shore.'

- (170) ნამუ შვანს გვერშაპი დოცვილესენი, ე ძლაბიქ გეხარუ დო ლევანს უნუ დოხაშე გეშეცონესინი - ლუდუმა მოლაბუჯითია.

namu švan-s gveršap'i do-ḡvil-es=əni e žǵab-ik ga-i-xar-u do
 which time-DAT dragon-NOM PV-kill-S3PL=SUBORD PROX girl-ERG PV-VM-gladden-S3SG and
levan-s u-c'u-u dix-a-še ge-ša-i-ḡon-e-s=ini ḡude-ša
 Levan-DAT VM-tell-S3SG ground-ABL STAT-PV-VM-have(ANIM)-TM-S3SG=SUBORD house-ALL
mo-la-zoǵ-i-t=ia
 PV-PV-be.POL-s1/2-PL=QUOT

'When he had killed the dragon, this girl was happy and said to Levan, as he took her out of the ground [/hole]: "Please come to my house."

- (171) მოლართეს არდაქ ართო დო ქიმერთეს ხენნიფეში დოხორეშა.

mo-la-rt-es arza-k art-o do ko-me-rt-es xenc'ipe-ši doxore-ša
 PV-PV-go-S3PL ALL-ERG one-ADV and AFF-PV-go-S3PL king-GEN residence-ALL

'They got going ALL together and the went to the king's palace.'

- (172) ქიგეგეს გვერშაპიში ცვილუანი, იყუ დიდი ამბექ.

ko-ga-i-g-es gveršap'-iši ḡvil-ua=ni i-ḡ-u-u did-i
 AFF-PV-VM-understand-S3PL dragon-GEN kill-VN=SUBORD VM-be.PST-AUG-S3SG big-AGR
ambe-k
 story-ERG

'When they understood the killing of the dragon, it became a big story.'

- (173) თელი ქალაქიში კათა არდა გახარებული ორდეს დო ლევანს უმარდუდეს.

tel-i kalak-iši k'ata arza ga-xar-eb-ul-i or-d-es do levan-s
 whole-AGR city-GEN people ALL PV-gladden-AUG-PTCP.PST-AGR be-EXT-S3PL and Levan-DAT
u-mard-ud-es
 VM-thank-EXT-S3PL

'The people of the whole town were ALL happy and they thanked Levan.'

- (174) ხენნიფექ ათე მუში ოსურ სქუა ჩილო ქიმიათხუ ლევანს.

xenc'ipe-k a-te muš-i osurskua čil-o ko-me-a-tx-u levan-s
king-ERG PROX-PROX 3SG.POSS-AGR woman-child wife-ADV AFF-PV-VM-marry-S3SG Levan-DAT
'The king gave this daughter of his to Levan as wife.'

- (175) ორე ლევანი ხენნიფეში დობორეს დო გილურს ონადირუშა.

or-e levan-i xenc'ipe-ši doxore-s do gila-ur-s o-nadir-u-ša
be-TM Levan-NOM king-GEN residence-DAT and PV-go-S3SG SUP-hunt-SUP-ALL
'Levan was [/is] at the king's palace and went hunting.'

- (176) ათენერო მოკილე ართი წანაქ.

a-ten-er-o mo-k'o-i-l-u art-i c'ana-k
PROX-PROX-ADJZ-ADV PV-PV-VM-go-S3SG one-AGR year-ERG
'Thus, one year went by.'

- (177) ლევანქ უწუ კერს, თუნთის, ლაკვის დო ქირს - - მართი, მიფშვათ დო ქივძირუათ ჩქიმი და მუჭორენ დო მუჭო ვარიე.

levan-k u-c'u-u k'er-s tunt-is lak'v-is do kir-s mo-rt-i
Levan-ERG VM-tell-S3SG boar-DAT bear-DAT puppy-DAT and hawk-DAT PV-go-S1/2
me-i-p-šv-a-t do ko-v-zir-u-a-t čkim-i da muč'o=ren do
PV-VM-SI-drink-OPT-PL and AFF-SI-see-AUG-OPT-PL 1SG.POSS-AGR sister how=COP.3SG and
muč'o var=ie
how NEG=QUOT
'Levan said to the boar, the bear, the puppy and the hawk: "Come, let's go and look up my sister, how she is and how she is not."

- (178) - ძალამი ჳგირია - თქუეს დო მიდართეს.

zalam-i žgir-i=a tku-es do mida-rt-es
very-AGR good-AGR=QUOT say-S3PL and PV-go-S3PL
'"Very well", they said and they left.'

- (179) ქემერთეს დო ძირესგნი, ნდიშოთი სენი დუტუნი თინა დას დუდიშაბ ეუშაფუდუ ჩილამურითი, ლევანიში სენიშა შურო ართი ჳვეთი ჩილამური ვეგეუბუმედუ.

ko-me-rt-es do zir-es=əni ndi-šoti sen-i do-u-t'-u=ni tina
AFF-PV-go-S3PL and see-S3PL=SUBORD giant-BEN plate-NOM PV-VM-leave-S3SG=SUBORD DIST
da-s dud-iša=x e-u-šap-ud-u čilamur-iti levan-iši sen-iša šuro art-i
sister-DAT head-ALL=to PV-VM-fill-EXT-S3SG tear-INS Levan-GEN plate-ALL even one-AGR
čvet-i čilamur-i ve-ge-u-bum-ud-u
drop-NOM tear-NOM NEG-PV-VM-spill-EXT-S3SG
'When they went looking, the plate that he had left for the giant, that one was filled to the brim with tears of the sister, in Levan's plate not a single tear drop was spilled.'

- (180) ეწყინუ ლევანს, მარა იშენით ეცოდუ მუში დაქ დო მიდეჯუმუ ხენნიფეში დობორეშა.

e-c'q'in-u levan-s mara išenit e-cod-u mu-ši da-k do
 VM-sadden-S3SG Levan-DAT but still VM-like-S3SG 3SG-GEN sister-ERG and
mida-i-žum-u xenc'ipe-ši doxore-ša
 PV-VM-take(ANIM)-S3SG king-GEN residence-ALL

'This saddened Levan, but he like his sister anyway and he took her to the king's palace.'

- (181) ორენა ხენნიფეში დობორესგნი, ართიშაბ დაქ უნუუ ჰიშას: მიდამიღონი დო ქუმოძირი, ღორონდგიე, სი გვერშაპ ი გიჰვილუნი თიში ძვალეფი ეკობიბუ ზღვა პისია იჩიებუნანი თინავა.

or-en-an xenc'ipe-ši doxore-s=ani artišax da-k u-c'u-u žima-s
 be-TM-3PL king-GEN residence-DAT=SUBORD once sister-ERG VM-tell-S3SG brother-DAT
mida-m-i-Მon-i do ko-m-o-zir-i Სorondgie si gveršap'i
 PV-OI-VM-have(ANIM)-S1/2 and AFF-OI-VM-show-S1/2 heavens 2SG dragon-NOM
go-i-Მvil-u=ni ti-ši zval-ep-i ek'o-xib-u zᲡva p'i-s=ia
 PV-VM-kill-S3SG=SUBORD DIST-GEN bone-PL-NOM PV-pile-S3SG sea shore-DAT=QUOT
i-či-eb-un-an=ni tina=va
 VM-speak-AUG-TM-3PL=SUBORD DIST=QUOT

'When they were at the king's palace, one time the sister said to her brother: "Take me and show me, heavens; they say that you killed a dragon, that his bones are piled up at the sea shore."'

- (182) - ჰგირია.

žgir-i=a
 good-AGR=QUOT
 "Alright."

- (183) - უნუუ ჰიშაქ.

u-c'u-u žima-k
 VM-tell-S3SG brother-ERG

'Said the brother.'

- (184) მიდე ყონუ დო ქაძირუ გვერშაპიში ძვალეფი.

mida-i-Მon-u do ko-a-zir-u gveršap'i-ši zval-ep-i
 PV-VM-have(ANIM)-S3SG and AFF-VM-show-S3SG dragon-GEN bone-PL-NOM

'He took here and showed her the dragon bones.'

- (185) ძღაბიქ ქემერთუ, გაჰინუ ვიშოთ, აშოთ.

zᲡab-ik ko-me-rt-u ga-žin-u višot ašot
 girl-ERG AFF-PV-go-S3SG PV-look-S3SG there here

'The girl went and looked around.'

- (186) უკული ქემერთუ დო ართი ჭიჭე ძვალი გემკოტახუ.
uk'uli ko-me-rt-u do art-i č'ič'e zval-i ge-mik'o-t'ax-u
 afterwards AFF-PV-go-S3SG and one-AGR little bone-NOM STAT-PV-break-S3SG
 'Then she went and broke one little bone.'
- (187) ქელედუ თე მიკნატახა ძვალი ჰიბეშა ძლაბიქ დო დირთეს დობორეშა.
ko-la-i-d-u te mik'o-no-a-t'ax-a zval-i žibe-ša zğab-ik do
 AFF-PV-VM-put-S3SG PROX PV-PV-VM-break-OPT bone-NOM pocket-ALL girl-ERG and
do-i-rt-es doxore-ša
 PV-VM-go-S3PL residence-ALL
 'The girl put the broken bone in her pocket and they went to the palace.'
- (188) თურმე ათე ართი ძვალს მითი დუდიშა ვარენო მიდვანს ჰნი, არდა დუნოღურუე.
turme a-te art-i zval-s mi-ti dud-iša vareno
 apparently PROX-PROX one-AGR bone-DAT who-REL head-ALL COND
me-i-dv-an-s=əni arza do-no-ğur-u-e
 PV-VM-put-TM-S3SG=SUBORD ALL PV-PV-die-AUG-OPT
 'It seemed that ALL, who put this one bone to the head, would die.'
- (189) დოჭუე ძლაბიქ ბალიში, მიშახალე თე ძვალი ქიმშადუ დო ლევანს ქგმულუ საჩუქარო.
do-č'u-u zğab-ik bališ-i mišaxale te zval-i ko-miša-d-u do levan-s
 PV-sew-S3SG girl-ERG pillow-NOM inside PROX bone-NOM AFF-PV-go-S3SG and Levan-DAT
ko-mo-u-ğ-u sačukar-o
 AFF-PV-VM-have(INANIM)-S3SG present-ADV
 'The girl sewed a pillow and inside she placed this bone and brought it to Levan as a gift.'
- (190) ლევანქ მუჭო დუდი ქიგედუ თე ბალიშის დო, ხათე შური გოფარსალუე.
levan-k muč'o dud-i ko-go-e-d-u te bališ-is do xate šur-i
 Levan-ERG how head-NOM AFF-PV-VM-place-S3SG PROX pillow-DAT and soon soul-NOM
go-parsal-u-u
 PV-RELEASE-AUG-S3SG
 'When Levan placed his had to this pillow, his soul was released immediately.'
- (191) ქიგეგუ ქინაქ ათეჯგურა ჰგირი კონიში ლურანი, აკიშაყარეს იქკონქ.
ko-ga-i-g-u kiana-k a-te-žgura žgir-i k'oč-iši ğur-a=ni
 AFF-PV-VM-understand-S3SG country-ERG VM-PROX-like good-AGR man-GEN die-VN=SUBORD
ak'o-iša-q'ar-es irk'oč-k
 PV-PV-gather-S3PL ALL-man-ERG
 'When the country learned about the death of such a good man, everyone gathered.'

- (192) ვეზირენქ იჩის ბრელი - მუ ბლოლათ ათე ჳკურა კონიში სხეულსია.

vezir-en-k i-či-s brel-i mu b-ğol-a-t a-te-ğgura k'oč-iši
vizier-TM-ERG VM-speak-S3PL many-AGR what S1-do-OPT-PL VM-PROX-like man-GEN
sxeul-si=a
body-DAT=QUOT

'The viziers spoke a lot: "What should we do with the body of a man like that?'"

- (193) ართიქ თქუ - ჳას ქიგმიბდვათია, მაჳირაქ - დიხას დოფთხორათია, მასუმაქ
- ოხვამეს ქიმილაბდვათია... მარა ლაკვიქ აკას ვედუჳერუ დო თქუ - ნამუდა
კუბოს ქედნოსვანჳათ, ნიშის ქედნობდვათ დო ზღვას გილაჩურასია.

art-ik tk-u ჳa-s ko-gime-i-b-dv-a-t=ia ma-ğir-a-k dix-a-s
one-ERG say-S3SG tree-DAT AFF-PV-VM-S1-put-OPT-PL=QUOT ORD-TWO-ORD-ERG ground-DAT
do-p-txor-a-t=ia ma-sum-a-k oxvame-s ko-mila-b-dg-a-t=ia mara
PV-S1-dig-OPT-PL=QUOT ORD-three-ORD-ERG holy_place-DAT AFF-PV-S1-put-OPT-PL=QUOT but
lak'v-ik ak'a-s ve-do-u-ğer-u do tk-u namuda k'ubo-s
puppy-ERG single-DAT NEG-PV-VM-believe-S3SG and say-S3SG SUBORD coffin-DAT
ko-dino-v-o-svanğ-u-a-t niš-is ko-dino-b-dg-a-t do ჳğva-s
AFF-PV-S1-VM-carry_out-AUG-OPT-PL boat-DAT AFF-PV-S1-put-OPT-PL and sea-DAT
gila-čur-a-s=ia
PV-swim-OPT-S3SG=QUOT

'One said: "Let's put him in a tree," a second one: "Let's bury him in the ground," a third: "Let's put him in a holy place," but the puppy didn't agree with a single one and said: "let's carry him out in a coffin, put him on a boat and let him swim in the see."

- (194) დეჳერეს თენა არძაქ.

da-e-ğer-es tena arza-k
PV-VM-believe-S3PL PROX ALL-ERG

'All agreed with him.'

- (195) გეგმანწყის ნიში, კუბო, ქენასვანჳეს ლურელი დო გუტეს ზღვაშა.

ge-go-me-a-nc'q'-is niš-i k'ubo ko-eno-o-svanğ-es ĳur-el-i do
STAT-PV-PV-VM-extract-S3PL boat-NOM coffin AFF-PV-VM-carry_out-S3PL die-PTCP.PST-AGR and
go-u-t'-es ჳğva-ša
PV-VM-let_go-S3PL sea-ALL

'They arranged a boat and a coffin, they carried out the dead and let him go in the sea.'

- (196) გილაჩურუნს ზღვას ნიში მიკიმიკი ქიანას.

gila-čur-un-s ჳğva-s niš-i mik'imik'i kiana-s
PV-swim-TM-DAT sea-DAT boat-NOM round-round country-DAT

'The boat will float at sea around the country.'

- (197) წანმონანამე ართიშას ათე ქალაქის ქუმკადირთუდუ.

c'anmoc'ana-še artišax a-te kalak-is ko-mo-k'o-o-dirt-ud-u
 year-ABL once PROX-PROX city-DAT AFF-PV-PV-VM-turn-EXT-S3SG

'Once a year he would come to that town.'

- (198) მიდართეს ლაკვიქ, კერქ, გერქ, ქირქ დო ქიმიღეს მასქილიდაფარი წყარი.

mida-rt-es lak'v-ik k'er-k ger-k kir-k do ko-me-i-ğ-es
 PV-go-S3PL puppy-ERG boar-ERG wolf-ERG hawk-ERG and AFF-PV-VM-have(INANIM)-S3PL
ma-skilid-apar-i c'q'ar-i
 PTCP.PRS-take_care-AUG-PTCP.PRS-AGR water-NOM

'The puppy, the boar, the wolf and the hawk went and took the healing water.'

- (199) გეკაგოთეს ნიში, გონწყეს კუბო დო ქეგნაბეს ლევანს წყარინი, გეთელუ ლევანქ.

ga-ek'o-o-ḡot-es niš-i go-nc'q'-es k'ubo do ko-gino-o-b-es levan-s
 STAT-PV-VM-throw-S3PL boat-NOM PV-arrange-S3PL coffin and AFF-PV-VM-pour-S3PL Levan-DAT
c'q'ar-i=ni gito-i-l-u levan-k
 water-NOM=SUBORD PV-VM-go-S3SG Levan-ERG

'They threw the boat, took care of the coffin and when they poured the water on Levan, Levan came back to life.'

- (200) ქუმორთეს ხენნიფეში დოხორეშა დო ირ კოჩი გახარებულირე, ლევანი თელი ქოძირესინი.

ko-mo-rt-es xenc'ipe-ši doxore-ša do ir k'oč-i
 AFF-PV-go-S3PL king-GEN residence-ALL and ALL man-NOM
ga-xar-eb-ul-i=re levan-i tel-i ko-zir-es=ini
 PV-gladden-AUG-PTCP.PST-AGR=COP.3SG Levan-NOM whole-AGR AFF-see-S3PL=SUBORD

'They came to the king's palace and every one was happy, when they saw Levan unscathed.'

- (201) ქიგეგეს, მუჭო დაში მუნანწყუა რდუ ლევანიში ღურანი.

ko-ga-i-g-es muč'o da-ši mo-na-nc'q'v-a r-d-u
 AFF-PV-VM-understand-S3PL how sister-GEN PV-PTCP.PST-solve-PTCP.PST be-EXT-S3SG
levan-iši ḡur-a=ni
 Levan-GEN die-VN=SUBORD

'They found out, how the deeds of the sister were Levan's death.'

- (202) ქედობოდეს ვეზირენქ.

ko-u-doxod-es vezir-en-k
 AFF-VM-sit_down-S3PL vizier-PL-ERG

'The viziers sat down [in council].'

(203) ართიქ შქვიდავა გინუჭყვიდუ.

art-ik škvid-apa gino-u-čq'vid-u
one-ERG choke-VN PV-VM-break-S3SG

'One [said]: "Choking should kill her."

(204) მაჟირაქ ტყვიათ ხუალა.

ma-žir-a-k t'q'vi-at x-uala
ORD-two-ORD-ERG bullet-ADV demolish-VN

'A second [said]: "Death by bullet."

(205) ლაკვიქ ენა ვედეჯერუ.

lak'v-ik ena ve-da-e-žer-u
puppy-ERG PROX NEG-PV-VM-believe-S3SG

'The puppy didn't agree with him.'

(206) ლაკვიქ თქუუ: - ბუხარს ქუმშუაშენათია, თუდო დანხირი ქეთურბათ დო თიში კუმათ დუვოშქვიდუათია.

lak'v-ik tku-u buxar-s ko-miša-v-a-šen-a-t=ia tudo dačxir-i
puppy-ERG say-S3SG stove-DAT AFF-PV-S1-VM-build-OPT-PL=QUOT under fire-NOM
ko-eto-u-rz-a-t do ti-ši k'uma-t do-v-o-škvid-u-a-t=ia
AFF-PV-VM-light-OPT-PL and DIST-GEN smoke-INS PV-S1-VM-choke-AUG-OPT-PL=QUOT

'The puppy said: "Let's build a stove, light a fire under it and choke here with its smoke."

(207) თეში ქიმინეს: გაშენეს ბუხარი, ძლაბი ჟი ქიმშაშენეს, სოთინი ვარტინედუნთ თეში, თუდო დანხირი ქეთურბეს დო დაშქვიდეს.

teši kimin-es go-a-šen-es buxar-i zğab-i ži ko-miša-šen-es
that_way make-S3PL PV-VM-build-S3PL stove-NOM girl-NOM above AFF-PV-build-S3PL
so-ti-ni va-rt'in-e-d-u=ni teši tudo dačxir-i
where-REL-INDF NEG-escape-TM-EXT-S3SG=SUBORD that_way down fire-NOM
ko-eto-u-rz-es do do-o-škvid-es
AFF-PV-VM-light-S3PL and PV-VM-drown-S3PL

'They did it thusly: He built a stove, built it over the girl, where she couldn't escape, lit a fire underneath and choked her.'

(208) ლევანი, კერი, გერი, თუნლი, ლაკვი დო ქირი ხენწიფემა დობორეს ცხოვრენდეს დედბულო, ირ კონი გახარებული ორდუ დო მადლობელი ლევანიში მუში ჯგირი კოჩანაშენი, ჯგირიში ქიმინუაშენი.

levan-i k'er-i ger-i tunt-i lak'v-i do kir-i xenc'ipe-ša
 Levan-NOM boar-NOM wolf-NOM bear-NOM puppy-NOM and hawk-NOM king-ALL
doxore-s cxovr-en-d-es didebul-o ir k'oč-i ga-xar-eb-ul-i
 residence-DAT live-TM-EXT-S3PL glorious-ADV ALL man-NOM PV-gladden-AUG-PTCP.PST-AGR
or-d-u do madlobel-i levan-iši muš-i žgir-i k'očana-še=ni
 be-EXT-S3SG and thankful-AGR Levan-GEN 3SG.POSS-AGR good-AGR manliness-ABL=SUBORD
žgir-iši kimin-ua-še=ni
 good-GEN make-VN-ABL=SUBORD

'Levan, the boar, the wolf, the bear, the puppy and the hawk lived gloriously in the king's palace, every one was happy for Levan's good courage and good deeds.'

Abbreviations

1 first person	NEG negative
2 second person	NOM nominative
3 third person	O object
ABL ablative	OPT optative
ADJZ adjectivizer	ORD ordinal
ADV adverbial	PL plural
AFF affirmative	POSS possessive
AGR agreement	PRF perfect
ALL allative	PROX proximal
ANIM animate	PRS present
AUG augment	PST past
BEN benefactive	PTCP participle
COND conditional	PV preverb
COP copula	Q question particle
DAT dative	QUOT quotative
DIST distal	RECP reciprocal
EMPH emphatic	REFL reflexive
EQ equative	REL relative
ERG ergative	s subject
EXT stem extension	SG singular
GEN genitive	STAT stative
HAB habitual	SUBORD subordination
HORT hortative particle	SUP supine
INANIM inanimate	TM thematic marker
INDF indefinite	VM valency marker
INFORM informal	VN verbal noun
INS instrumental	

References

- Danelia, K. and A. Tsanova, [დანელია, ცანავა] (1991). *megruli t'ekst'ebi, II: zğap'rebi da mcire žanrebi* [Megrelian texts, II: Fairy tales and minor genres]. Tbilisi.
- Kipshidze, I., [Кипшидзе] (1914). *Grammatika mingrel'skago jazyka* [Grammar of the Megrelian language]. Saint Petersburg.
- Tsagareli, A., [Цагарели] (1880). *Mingrel'skie etjudy. Mingrel'skie teksty s perevodom i ob'jasnenijami* [Megrelian studies. Megrelian texts with translation and explanations]. Saint Petersburg.

LaTeX generated from FLEx using <https://apps.ionov.me/igt-convert/> (Max Ionov and Jesse Wichers Schreur)